

«ТАВРІЯ» ПІСНЕЮ ПІДКОРЮЄ СВІТ!

Міжсезоння у концертно-гастрольній діяльності державного вокально-хореографічного ансамблю «Таврія» в зимові місяці зовсім не означає, що в нього мертвий сезон, як на багатьох чорноморських базах відпочинку, чи затишся, як у цілорічних санаторіях. Через неможливість виступів у холодних, неопалювальних залах більшості курортних закладів колектив майже всім сценічним складом у грудні перебував у черговій щорічній відпустці, а в січні-лютому концертів було небагато, в основному проводилися репетиції: повтори і шліфування раніше поставлених номерів, розучування нових інструментальних і вокальних творів, хореографічних композицій. Для мене ж це була найкраща нагода заглянути за лаштунки сцени і з перших рук дізнатися, що чекає на нас, глядачів, у новому сезоні. А черговий вихід «Таврії» до кримської публіки відбудеться 9 березня, в річницю дня народження великого українського поета, художника та мислителя Тараса Шевченка. В її концерті в залі Центрального музею Тавриди поезії Кобзаря декламуватимуть і юні таланти — переможці проведеного минулого року Всеукраїнським інформаційно-культурним центром Всеукраїнського конкурсу читців «Ми — діти твої, Україно!».

— Для прем'єри чотири нових твори готують солісти, два — вокальна група, поставлено один новий танець, — сказав мені художній керівник і диригент оркестру, заслужений діяч мистецтв АРК Вадим Таркінський. — Цього року розпочинає сольні виступи молодий співак, учасник камерного хору, заслужений артист АРК Денис Бенько, який і сам пише пісні. З ним підготовлено три номери. Ще чотири твори — по два для оркестру і вокальної групи — знаходяться в розробці.

Всього ж у репертуарі ансамблю налічуються десятки сти-

лізованих у сучасній манері виконання українських і російських народних пісень, творів камерної класики світу, естрадних композицій для скрипки і флейти, танців багатьох народів та етнічних груп Кримського півострова. Я побувала в репетиційних залах старовинного двоповерхового будинку по вулиці Одеській у центрі Сімферополя і побачила, як створюються концертні програми, яким аплодують глядачі всього світу.

Моя перша зустріч — із заслуженою артисткою України, лауреатом Премії АРК Лілією Титовою.

Л. Титова

СИМ НОТ, А СКІЛЬКИ ПОЧУТТІВ!
Лілія Титова — прима ансамблю, в якому виступає з двадцяти років. В її родині співала мама, українка з Запорізької області, а батько, донський козак, грав на дерев'яних ложках. І Лілія, успадкувавши музичне обдарування, після закінчення школи в селі Охотнікове Сакського району приходить у липні 1972 року в «Таврію», а вже в листопаді-грудні виступає в хороводі «Пшениця

золота» у Палаці культури «Україна» в Києві, разом з іншими артистками хору проводить на бій матросів у театралізованій композиції «Ніхто не забутий, ніщо не забуте», які в фінальній частині виходять на сцену з прапором перемоги.

Було тоді в складі колективу тридцять артистів хору, двадцять — балету. І всі — дівчата. Він і був створений як жіночий за постановою Ради Міністрів України від 2 жовтня 1971 року з формулюванням: для поліпшення концертного обслуговування трудящих, розширення форм пропаганди українського пісенно-танцювального мистецтва і подальшого збагачення музичного життя республіки.

Лілія з азів освоювала основи вокалу і хореографії, годинами відшліфовувала перед дзеркалами хореографічного залу танці, хороводи, підтанцювальні елементи і через рік у концерті в Трускавецькому будинку культури на Львівщині вперше виходить на сцену як солістка. Вона виконала українську народну пісню «Глибока криниця» та пісню Наталки

І. Смелянова

І. Михайлевський

з опери Миколи Лисенка «Наталка Полтавка».

Створені «Таврією» за аналогом російської «Берізки» концертні програми починають розширюватися за рахунок введення в 1982 році до складу ансамблю чоловіків. Артистки-жінки цьому були безмежно раді. В репертуарі з'явилися нові танці: парні, парубочькі, малі форми вокально-хореографічних жанрів. Костюми для них шили кращі майстри Києва, Чернівців, Ужгорода та інших

міст України. З гастрольними ансамблями об'їздив усі її регіони, а найяскравіший акорд зробив концерт у Кремльському палаці Москви. Це був своєрідний місток з воєнного минулого в сучасність художнього керівника «Таврії» Лідії Чернишової, яка з військовим ансамблем пройшла дорогами війни разом з Другим українським фронтом.

— За звучанням українські пісні порівнюють з італійськими, — розповідає Л. Титова, — але для мене на першому місці — українські. Ними можна висловити все: почуття, думки, передати суспільні та життєві події.

Сама вона любить ліричні пісні «Ой не світи, місячень-

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,
трудоий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети "Кримська світлиця" нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства "Просвіта"
"БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ"

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована Міністерством юстиції України
Регстраційне свідоцтво КВ № 12042-913ПР від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.
Рукописи не рецензуються і не повертаються. Листування з читачами - на сторінках газети.
Матеріали для друку приймаються в електронному вигляді. Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і редагувати мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора - (067) 650-14-22 (050) 957-84-40

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5, 2-й пов., к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua
Друкарня: ТОВ «ВПК «Експрес-Поліграф» вул. Фрунзе, 47-б м. Київ, 04080
Тираж — 2000

ВИДАВЕЦЬ -
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»
Генеральний директор Олесь БІЛАШ
03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1, тел./факс (044) 498-23-63
Р/р 37128003000584 в УДКСУ у м. Києві МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail: vidavnictvo@gmail.com

УКРАЇНА-ЄС: «ДОКЛАСТИ ЗУСИЛЬ ДЛЯ ПІДПИСАННЯ УГОДИ...»

Україна та Європейський Союз підтвердили налаштованість докласти зусиль для підписання Угоди про асоціацію в листопаді цього року. Про це заявив Президент України Віктор Янукович на зустрічі з представниками ЗМІ після завершення пленарного засідання XVI Саміту Україна — ЄС у Брюсселі. «Разом із моїми колегами ми підтвердили спільну налаштованість докласти усіх зусиль для підписання цієї угоди під час саміту ініціативи «Східне партнерство», що відбудеться у Вільносі в листопаді цього року», — сказав Глава держави.

Віктор Янукович підкреслив, що основну увагу під час XVI Саміту Україна — ЄС було приділено обговоренню перспектив реалізації ключового завдання нашого порядку денного на 2013 рік — підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Президент України подякував Президенту Європейської Ради Герману Ван Ромпею і Президенту Європейської Комісії Жозе Мануелю Баррозу «за відверту та конструктивну дискусію». «Наша сьогоднішня зустріч стала доброю нагодою для обговорення результатів роботи, яку здійснює Україна для того, щоб відповідати на очікування ЄС у контексті майбутнього переходу наших відносин у формат політичної асоціації та економічної інтеграції», — сказав В. Янукович.

Глава держави зазначив, що поінформував лідерів ЄС про першочергові кроки, які здійснює та планує здійснити українська влада в контексті внутрішніх реформ та європейської інтеграції.

«Ми детально обговорили кроки України в напрямку вдосконалення виборчого законодавства та системи правосуддя», — сказав Президент. Він висловив упевненість, що важливу роль у цьому контексті відіграватиме започаткований нещодавно діалог Україна — Європейський Союз з питань реформування правосуддя.

«Я наголосив на відкритості України до обговорення з європейськими партнерами найскладніших тем», — ска-

зав Президент, додавши, що в цьому контексті було позитивно відзначено можливості, які надає сторонам спілкування в рамках діяльності Моніторингової місії Європейського Парламенту під керівництвом пана Квасневського та пана Кокса.

«Я підтвердив свою підтримку щодо її подальшої роботи», — сказав В. Янукович.

За словами Глави держави, також було відзначено прогрес у виконанні нашої державою Порядку денного асоціації Україна — ЄС.

В. Янукович наголосив, що Україна, серед іншого, вжила заходів з реформування системи управління державними фінансами. «Це дозволило нам сьогодні остаточно узгодити питання надання Україні макрофінансової допомоги Європейського Союзу», — повідомив Президент.

За його словами, задля посилення взаємодії щодо по-

кращення інвестиційного середовища у нашій державі та з огляду на очікуване створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, сьогодні було зроблено ще один крок — підписано спільний документ щодо започаткування діалогу Україна — ЄС з питань бізнес-клімату.

Глава держави також повідомив, що під час саміту сторони «багато говорили про спільні виклики нашій енергетичній безпеці та перспектив поглиблення співробітництва України і ЄС у сфері енергетики».

У свою чергу, Президент Європейської Ради Герман Ван Ромпей зазначив, що ЄС сподівається підписати й ратифікувати Угоду про асоціацію з Україною, визнаючи її європейські очікування та європейський вибір. «Я хочу заохотити Президента Януковича зробити всі необхідні кроки, щоб показати чітку відданість реформам і рішучість продовжити амбіційні пункти порядку денного зі «Східного партнерства», — сказав Герман Ван Ромпей.

Він також додав, що Україна вже зробила низку кроків на шляху щодо виконання взятих на себе зобов'язань, але необхідний ще більший прогрес у цьому напрямку.

Прес-служба Президента України Віктора Януковича

ПОЛІТОЛОГ ПЕРЕДРІКАЄ КАТАРСИС ВЕРХОВНОЇ РАДИ

Катарсис Верховної Ради має статися, і це можливо вже за її нинішнього сьомого скликання. Парламент має бути декапіталізований. Таку думку висловив політолог Дмитро Видрін у понеділок на прес-конференції «Чому розблокували Верховну Раду, і чого від неї очікувати?», повідомляє УКРІНФОРМ.

«Має статися певний катарсис, я не вірю, що ми витримаємо 200 років еволюційного шляху, тому катарсис буде, у мене відчуття, що це припаде на сьоме скликання Верховної Ради», — сказав Д. Видрін.

У цьому контексті політолог вказав на велику соціальну нерівність між народними депутатами і рештою населення України. «Будь-який парламент у цивілізованій країні має більш-менш відповідати соціальному складу своєї країни чи принаймні має демонструвати тенденцію наближення до такого складу», — зазначив політолог.

Водночас, за його словами, в українському парламенті тенденція зовсім протилежна: «Хтось порахував, що нині у Верховній Раді понад 90% депутатів — це мільйонери і мультимільйонери, водночас у соціальному складі України, певно, лише 0,1% населення належить до цієї категорії». Тому, вважає Д. Видрін, рано чи пізно буде порушено питання про декапіталізацію чи націоналізацію парламенту, щоб «він мав ту ж саму людську природу, як і все суспільство».

«Природа мільйонера така, що він ніколи не буде сидіти у наметі чи блокувати парламент, чи працювати на кожному пленарному засіданні — у нього є чим займатися, у нього є бізнес, велетенські колективи, челядь, яку треба тримати у покорі. Тому ці люди не будуть ходити до парламенту, не будуть голосувати, все одно де — в опозиції, чи у владі... У них потрібне громадянство, вілли у Парижі, Монако, для них вручення «Оскара» набагато ближче, ніж, наприклад, демонстрація якихось документальних фільмів в Українському домі», — зауважив політолог. На його думку, «хтось має першим закричати, що король (парламент) голий і шось треба робити, аби зближувати соціальні склади парламенту і народу». Одними з методів досягнення цього Д. Видрін вважає скасування депутатської недоторканності, обов'язкове відвідування пленарних засідань тощо.

«КАТАРСИС» ПО-КРИМСЬКИ...

У Криму оголошено план «Перехоплення» через розстріл мера південнобережного селища Сімеїз Кирила Костенка. Про це УНІАН повідомили в прес-службі ГУ МВС у Криму.

«Детально відпрацьовуються всі наявні робочі версії злочину. Співробітники міліції вживають заходів для швидкого встановлення обставин того, що сталося», — йдеться в прес-релізі. Міліція повідомила також, що К. Костенка знайшли убитим в його автомобілі «Мерседес» біля одного з будинків у Сімеїзі. За попередніми даними, на тілі кілька вогнепальних поранень.

Як повідомляв УНІАН, за даними жителів селища, нападники стріляли в лобове скло автомобіля К. Костенка, після чого втекли. Біля гори Кішка, неподалік від Сімеїза виявлено підпалений ВАЗ з автоматом. Співробітники міліції відкрили кримінальне провадження за ч. 2 ст. 115 КК (умисне вбивство).

Довідка УНІАН. Влітку 2011 року К. Костенка, обраного мером від Партії регіонів, затримували за підозрою в отриманні 400 тисяч гривень хабара, але незабаром відпустили на волю...

ЧИ ЧЕКАЄ СЕВАСТОПОЛЬ ЄВРОПУ?

20 лютого 2013 року актив Севастопольської міської громадської організації об'єднання «Євроатлантичний вибір» провели «круглий стіл» на тему: «Асоціація Україна — ЄС: що це дасть Севастополю». Задекларованою метою «круглого столу» було обговорення можливостей, які надає Україні Асоціація з ЄС, побачити у втіленні в життя влади і громади європейських стандартів і практик інтереси севастопольців, зазначити спільні завдання органів міської державної влади і місцевого самоврядування та громадянського суспільства Севастополя в процесі імплементації Угоди про Асоціацію Україна — ЄС (EU-Ukraine Association Agenda).

До участі в заході були запрошені представники громадських організацій, профспілок, представники міської державної влади у Севастополі, депутати районних та міської рад, представники асоціацій малого та середнього бізнесу, ЗМІ Севастополя. Однак представникам влади тема не здалась актуальною і вони дружно проігнорували захід. Можливо, дражливою виявилась про-

позиція обговорити питання вільності та чесності виборів, реформи судової та правоохоронної систем, можливості застосування європейських стандартів прозорості та чесності використання коштів громади чи можливості застосування європейських екологічних стандартів, а може, геть усі чиновники, обранці міста і представники профспілок були зайняті значно важливішими справами.

Віце-консул Республіки Польща Томаш Капусняк розповів про польський досвід асоціації з ЄС, про складність та тривалість цього процесу. Керівник проекту ЄС у Севастополі щодо залучення прямих іноземних інвестицій в Севастополь Фіоренцо Сперотто (Італія) повідомив про можливість залучення таких інвестицій, а експерт цього проекту Андрій Гончаров — про хід підготовки інвестиційних проектів.

Фіоренцо Сперотто відверто зауважив, що корупція не є якоюсь національною особливістю і чиновники крадуть скрізь, коли немає відповідного захисту інвестицій.

Андрій Гончаров назвав імена міжнародних вузькоспеціалізованих експертів, які підготували близько 20 інвес-

тиційних проектів, з яких б вже запропоновані європейському бізнесу, це Девід Бенкс з Ірландії, Сігітас Бразінскас з Литви, Брайан Гарман, Фарнан Танан, Пітер Ліліс, Андрій Нікітенко, Антоніо де Марко та інші.

Ці проекти — від 10 до 20 млн. доларів, на думку експертів, можуть дати додатковий імпульс для розвитку економіки всього міста.

За словами п. Гончарова, європейський бізнес цікавить розвиток морегосподарської галузі — портів, яхтингу, виробництва моллюсків, сучасної легкої індустрії — автозбирання, легкої електроніки, туризм у сучасному розумінні — не пляж, сонце та пісок, а туризм подієвий, бізнесовий, розважальний, екологічний. Саме за це готові платити гроші іноземні туристи.

Також є готовність вклада-

ти інвестиції у високі технології — зв'язок, call-центри, і все, що пов'язано з віддаленою обробкою даних, суднобудівельну галузь та індустріальний парк.

Фіоренцо Сперотто додав, що для цього важливою є взаємна готовність партнерів.

Представники громадських організацій визнали те, що сама громадськість поки що недостатньо використовує Закон України «Про доступ до публічної інформації», і не цікавиться такими важливими питаннями, як тендерні закупівлі, плани, програми і стратегії розвитку Севастополя, які, на їхній погляд, не є якісними за змістом і такими, які не відповідають викликам часу. Рішення місцевих рад щодо використання землі і власності територіальної громади також залишаються поза увагою громадських організацій.

При обговоренні теми «круглого столу» майже всі промовці констатували факт відсутності представників Севастопольської міської ради і Севастопольської міської державної адміністрації та висловлювали надію на подолання їхньої пасивності та на продовження дискусії разом з ними.

Никола ВЛАДІМІРСЬКИЙ
На фото автора (зліва направо): Андрій Гончаров, Фіоренцо Сперотто, Томаш Капусняк та Іван Шульга

ПАРТНЕРСТВО, СХОЖЕ НА ФІКТИВНИЙ ШЛЮБ

Ще недавно День міжнародної солідарності трудящих (а у крашому разі миру і праці) негласно перейменували у день фазенди, коли щонайпершою потребою для людей було нібито виявлення солідарності з буряками, морквою та картоплею на відміну від одвічного антагоніста — не-нажерного шкідника городини.

Та ще не встигли остаточно переконати народ, що 1 травня — це лише нагода поборотися за власне виживання, як з'явилася безліч інших свят, кількість яких примножується щороку. Одне із перших у цій серії — хеллоуен (свято нечистої сили). І на «фазенду» йти не треба, і до церкви — не приведи Господи! А чого вартий день обіймів! Кого спіймав на вулиці, того і обнімай (це що, наша народна традиція?). Подивував мене і день спонтанної доброти. Бо які, цікаво, доброта має це різновиди: добровільно-примусова? Економічно обґрунтована? Ну а якщо вона спонтанна, так би мовити «стихійна», як же так підгадати, щоб ця стихія збіглася з певним днем календаря?

Хоча загалом привернути увагу до того чи іншого явища в нашому житті — воно і не зайве. І в цьому сенсі, згідно з резолюцією ООН, затвердженої указом Президента 4 листопада 2011 року День соціальної справедливості виявився цілком логічно вмотивованим. Чому б і не поговорити 20 лютого на піку вже вичерпаних енергетичних ресурсів та посиленого авітамінозу про соціальну справедливість, поки такі яскраві враження?

З прес-релізу заходу, що відбувся в обкомі незалежних профспілок Криму, довідуємось, що запорукою соціальної справедливості суспільства має бути діалог між державними діячами, профспілками та працевлаштувачами на тлі громадського контролю за реалізацією державної політики. (Про це «тло», до речі, в подальшому якось не згадувалося).

Але наскільки можливо під час такого діалогу знайти точки дотику та ще й власний кар'єри не нашкочити, максимально намагаючись називати речі своїми іменами? Це теж питання не із простих.

Тож голова Незалежної федерації профспілок Криму Надія Василівна Казьміна заявляє, що соціальна справедливість «має

місце, вона є», ось тільки її бракує в питаннях оплати праці, розміру пенсій, оподаткуванні, в досить поширених ситуаціях із затриманням зарплати. Заборгованість щодо останньої на початок січня становила 58,2 млн. грн. А це означає, що 4,8 тис. людей потерпають від соціальної несправедливості, бо, на відміну від інших, працюючи, не одержують нічого. І найбільше таких — на підприємствах, в агропромі, а в рекордній кількості — це люди, які працювали на оборонну промисловість.

З 2008 року заморожена зарплата держслужбовцям, дві третини яких (не найнижчого рангу) задовольняється посадовим окладом у розмірі мінімальної зарплати. І це теж соціальною справедливостю назвати важко, бо робота відповідальна — не мітлою махати.

Тож чим більше йшлося про соціальну справедливість, яка «є», тим менше залишилося життєвих сфер, де було б доцільно її пошукати. Як нагадала Надія Василівна, споживчий коштик з його життєво необхідним набором товарів не переглядався вже 12 років, а саме він є орієнтиром для нарахування мінімальних соціальних виплат. Ним, як мені відомо, дозволяється споживати 9 г сиру на добу і приблизно стільки ж сала і три роки спати на матраці, термін використання якого (згідно з етикеткою) не становить й одного року. Не буду вже шокувати читача буквально безсмертними білизною і шкарпетками.

Втім, не можу второпати, що ж заважало за всі ці 12 років переглянути «партнерам» цю нісенітницю і скільки ще треба укласти урочистих угод, аби ті, що від влади і від працевлаштувачів, погодилися «покласти» до мінімального споживчого коштика хоча б десяту частину того, що споживають самі? І чому не визнають своєї вини в цьому «соціально стурбовані» профспілки? Чи вони теж одягають «спідне» лише на свята, щоб не «вистрибнуть» із коштика?

Як зауважує Надія Казьміна, навіть середня зарплата кримчанина на 13% нижче, ніж по Україні, де, зрештою, вона теж не дуже «крута» — 2654 грн. Знають профспілки, як боротися і з тими, хто не розплачується зі своїми найманими працівниками вчасно і віддає перевагу якимсь більш приємним грошовим витратам. Для цього варто ввести лише індексацію, і оплата праці одразу стане першочерговою. То

чому б партнерам і не пошукати тут спільної мови?

А тому що партнерство це більше схоже на фіктивний шлюб, за яким жодних серйозних намірів, і усім це зрозуміло. Ну не бажають великі приватні підприємства мати нічого спільного із профспілками, так і не будуть, і у «шлюбному контракті» це не прописано.

Тому марно звертаються журналісти до профспілкового керівництва із запитанням, де ж їм правди шукати, тим, хто працює на господаря? Залишається «заспокоїти» їх лише зізнанням, що насправді, якщо «старшим» партнерам заманеться, жодна федерація профспілок нікого не врятує — нас якщо не ліквідують, то просто «реконструюють» чи то «оптимізують» або ж зроблять все це одразу, як воно зараз відбувається з КРІППО.

А у журналістки телекомпанії «Чорноморська» запитання безпосередньо до першого заступника міністра соціальної політики Ірини Кручек: «А чи є в Криму

соціальна справедливість?» — «косить» під простеньку журналістку. На що Ірина Володимирівна відповідає їй у тому ж стилі: «Соціальна справедливість притаманна для соціальної правової держави, в якій ми живемо!». І цим все сказано.

За столом чимало й інших представників служб, не сторонніх до питання дотримання в Криму соціальної справедливості (недарма ж прес-конференція зветься «Соціальна справедливість для всіх»). Тут присутні Центр зайнятості АРК, Головне управління Пенсійного фонду в Криму, відділення Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних хвороб, відділення Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності та ще чимало відповідального люду.

Серед іншого, поговорили про новий Трудовий кодекс, що, виявилось, після першого читання був повернутий на доопрацювання, і поки що нікому не відомо, в якому варіанті він повернеться

до сесійної зали, поговорили про поглиблення принципів адресної допомоги (чим вони «глибші», тим менший відсоток людей зберігає за собою на них право, а також має фізичну можливість одержати допомогу); а від Ігоря Олександровича Воробйова (бюро із працевлаштування) дізналися, що дискримінаційні вимоги працевлаштувачів (про вік і стать), згідно із постановою, усунуто, вірніше, вони благополучно пішли в «тінь». Він також охоче розповів про нюанси створення тандемів між працівниками і працевлаштувачами, вважаючи цей процес прямо-таки бездоганним, і мені просто важко було повірити, що керівник не знає, які махінації відбуваються в цій сфері, завдяки чому люди «з мізками», будучи працевлаштувачами, по півроку «доють» його фонд.

Та чи варто когось звинувачувати? Не схитруєш — і їстимеш по 9 г сиру на день все життя. Ось і створює кожен собі «покращення», як може.

Лише профспілковий лідер освітан Катерина Іванівна Волкова, яка кілька разів, очевидно, незаплановано брала слово, виконувала свою партитуру двома октавами вище за інших, і її явно не цікавило, як це сприймається оточенням. Вона перераховувала солідні інстанції, куди було надіслано листи з приводу невиконання гарантій перед педагогами, які вже давно мають одержувати зарплату за новими тарифами. Жінку явно не влаштовує така соціальна справедливість.

Що ж до висновків тих, хто скликав прес-конференцію, то вони були хоч і не дуже запальними, але логічними і послідовними. Треба забезпечити реальне зростання доходів населення і зниження майнового розшарування; зменшити масштаби зuboжіння і ліквідувати його крайню форму; дотримуватися європейських документів щодо «мінімальних норм соціального забезпечення» та «основних цілей і норм соціальної політики»; прийняти Соціальної і Трудовий кодекси України, удосконалити законодавство про оплату праці, перейти від соціальних мінімумів до соціальних стандартів.

Та ось тільки серце підказує: ці вимоги будуть такими ж самими і через 12 років, як і «законосерваний» у своїй «досконалості» споживчий коштик. Бо від «фіктивного шлюбу» діти не народжуються, а для справжнього союзу треба, щоб його визнали і господарі життя.

Тамара СОЛОВЕЙ

СОЦІАЛЬНА ДОПОМОГА ЗА ЛЮТИЙ ВИПЛАЧЕНА ПОВНІСТЮ

В Україні практично завершено виплати державної соціальної допомоги за лютий. Про це повідомила міністр соціальної політики Наталя Королєвська, інформує прес-служба Мінсоцполітики.

«Загалом виплата державної допомоги у лютому профінансована на суму 3 190,7 млн. гривень, що на 174,2 млн. гривень більше, ніж у січні. За оперативною інформацією з регіональних органів соціального захисту населення кошти другого траншу у сумі 353,9 мільйонів гривень надійшли у всі регіони. Гроші вже зараховуються на рахунки отримувачів», — сказала Королєвська.

За її словами, винятком наразі є Закарпатська область, де виплати другого траншу профінансовані на 94% від потреби. Це сталося через неочікуване збільшення звернень від громадян щодо отримання виплат при народженні дітей. «Додаткова потреба становить 574 тисячі гривень. Ми вже звернулися

до Мінфіну стосовно перерахування цієї суми й очікуємо, що це питання буде вирішено до кінця місяця», — зауважила міністр. Вона додала, що, крім того, з трьох фондів соціального страхування обсяг виплат у лютому склав 3 мільярди 913,5 млн. грн., а заборгованість з них відсутня.

УКРАЇНЦЯМ ЗАБОРГУВАЛИ ПОНАД МІЛЬЯРД

Станом на 1 лютого 2013 року розмір несплачених зарплат в Україні склав 1,005 млрд. гривень. Такі цифри оприлюднив у понеділок Державний комітет статистики України.

«Найбільший розмір несплачених зарплат на 1 лютого 2013 року був зафіксований у Донецькій області — 208,964 млн. гривень, Харківській — 115,145 млн. гривень і в Києві — 87,282 млн. гривень. У січні заборгованість із виплати зарплати за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів збільшилася на 1,5% порівняно з груднем, становивши на 1 лютого 2013 року 2,62 млн. гривень», — зазначають

у комітеті. При цьому заборгованість держбюджету становила 2,435 млн. грн., а заборгованість з виплати зарплати за рахунок коштів місцевих бюджетів — 0,185 млн. грн.

ЛИШЕ 18 ВІДСОТКІВ УКРАЇНЦІВ ВІДЧУЛИ «ПОКРАЩЕННЯ»

Лише 18% українців вважають, що за останні 3-4 роки їхнє життя стало кращим. Про це свідчать передачі УНІАН результати опитування громадської думки, проведеного Київським міжнародним інститутом соціології з 8 до 17 лютого 2013 року.

Згідно з даними опитування, за останні 3-4 роки для переважної більшості — 82% громадян України життя загалом або стало гіршим (майже для 43%), або відчутно не змінилося (для 39%), і лише для 18% життя стало кращим. Ці оцінки розподіляються статистично так само серед чоловіків і жінок України, серед жителів міст та сіл. Дещо більше тих, для кого життя за останні 3-4 роки стало кращим, серед мешканців східного (20%) і південного (23%) регіонів; віднос-

но менше — серед мешканців західного (14%) і центрального (16%) регіонів України.

При цьому у КМІС зазначають, що навіть у південному і східному регіонах помітно більше (33% і 39%) тих, для кого життя було кращим 3-4 роки тому; і найбільше таких — у центральному та західному регіонах (48% і 51%).

Крім того, опитування показало, що помітно більше тих, для кого життя за останні 3-4 роки стало кращим, серед молоді 18-29 років (26%), а помітно менше — в межах 14-16% — серед усіх старших людей, але й серед молоді дещо більше (30%) тих, для кого життя було кращим 3-4 роки тому; найбільше таких — серед людей віком від 30 до 69 років.

Дещо більше тих, для кого життя за останні 3-4 роки стало кращим, серед людей з вищою освітою (23%); а значно менше (12%) — серед людей з неповною середньою освітою; але й серед людей з вищою освітою значно більше (43%) тих, для кого життя було кращим 3-4 роки тому; найбільше таких серед людей з повною і неповною

середньою освітою — 46 і 48% відповідно.

Методом інтерв'ю було опитано 2032 респонденти, що мешкають в усіх областях України (включно з містом Києвом) та в Криму за стохастичною вибіркою, репрезентативною для населення України віком від 18 років.

ІНВАЛІДУ «АФГАНЦЮ» ПОВЕРНУЛИ ГРОШІ

У минулому номері «КС» було опубліковане повідомлення про те, що фірма «Феодосійський трубочист» «добровільно-примусово» обслу-

жила на 600 гривень колишнього воїна-«афганця» Олексія Миролюбова з Нижньогірська (на фото), який втратив в Афганістані ноги. «Афган» трубачі і трубочисти — публікацію з такою назвою почала готувати до друку «Кримська світлиця», але не встигла: як повідомив нещодавно редакції Олексій Миролюбов, йому раптом повернули забрані раніше гроші.

Мабуть, хороша була б стаття, якщо мета досягнута ще взагалі до її написання, але ми не шкодуємо: головне — результат!

РІДНА МОВА — ЦЕ МОВА ДРУЖБИ

Повертаючись із громадських слухань на честь Дня рідної мови (21 лютого), вирішила-таки запросити в гості до сусідки, яку вже більш ніж на рік закувала в чотирьох стінах хвороба, а оскільки під'їзди тепер замурувані, звернулася до її дочки, яку ледь пізнавала в обличчя. Збиралася це зробити давно, але саме сьогодні, відчувши себе трохи більше людиною, ніж звичайно (такою вже толерантною, щирою, доброзичливою вийшла розмова), «пішла в наступ» і невдовзі разом з гостинцями опинилася в давно не провітряній кімнаті, де колишня лікарка мешкає разом із покрученими суглобами, телевизором і невеселими думками.

А розпочала нашу розмову Неля Карпівна з політики.

— День рідної мови, — я це ще розумію, — сказала вона. — Але ж уже двічі оголосили по телевізору, що тих, хто спілкуватиметься не українською, штрафуватимуть. Хіба ж так можна?!

— А у вас в кімнаті ще жучка не поставили? — продовжила я в тому ж тоні. — А то раптом виходжу від вас, а на мене вже з квитанцією чекають.

Звичайно, що ділитися враженнями від пережитого і почутого сьогодні одразу ж перехотілося. Адже ж Нелю Карпівну, яку ще у війну покинула власна мати, взяла за рідну українська жінка, виростила, дала освіту, видала заміж, трьох дітей їй винячила і до останнього дня розмовляла звичною, українською. І ось тепер не ЦРУ, не іноземні резиденти, а її доня сіє очо смуту, і можливостей для цього обмаль, бо за рік я у неї — єдина гостя, — але ж свербить язик.

Ось такі ми всі різні, кримчани, і взагалі — люди, і воювати зі шкідливими байками можна тільки правдою, озброївши нею кожного, хто хоч трохи здатен логічно мислити. Тож громадські слухання, які відбулися за адресою: м. Сімферополь, вул. Пушкіна, 20, де сьогодні розміщується Кримське републіканське відділення товариства зв'язків з українцями за межами України «Україна — Світ», виявилися дуже на часі. І хоч за цією адресою взагалі проводиться чимало цікавих, а головне — корисних заходів, нинішнє зібрання позначилося можливістю не просто обмінятися думками, але й бути почутими владою, а вона ж буває агресивною лише в оточенні собі подібних (такі вже правила гри), а пліч-о-пліч зі

звичайними платниками податків розуміє все вірно і навіть по кілька слів вичавлює із себе тією мовою, за яку тепер «будуть штрафувати», та справа, звичайно ж, не в мові, а в оцінці ситуації.

Ось що чуємо від Зареми Сулейманової (Міністерство освіти і науки, молоді та спорту АРК):

— У поточному навчальному році маємо 548 денних загальноосвітніх навчальних закладів, де навчається 173,6 тис. учнів. Із них: 7 шкіл з українською мовою навчання (103 класи, 2,2 тис. учнів); 15 шкіл з кримськотатарською мовою навчання (182 клас, 2,9 тис. учнів), одна школа з кримськотатарською мовою навчання і українськими класами (502 учні); 331 школа з російською мовою навчання (4322 класи, 84,3 тис. учнів).

Окрім того, в автономії є навчальні заклади з кількома мовами навчання: 461 школа з українською і російською мовами навчання; 25 — з кримськотатарською і російською, 36 — з українською, кримськотатарською і російською. Всього навчаються українською мовою 12,8 тис. дітей (7,4%); кримськотатарською — 5,4 тис. дітей (3,1%) і російською — 155,3 тис. дітей (89,5%).

А сьогодні учасники кримського політичного діалогу стурбовані ще й відкриттям цілої низки експериментальних тримовних шкіл, вони мандрують світом на іноземні гроші з метою запозичення досвіду, у той час, як і Крим, вже, можливо, має чим похвалитися перед іноземцями.

А ось щодо дитячих садків, як повідомила пані Зарема, то з українською мовою навчання в Криму їх лише три, а з кримськотатарською немає жодного.

Працівнику Міністерства культури АРК Олександрові Новикову довелося обходитися без цифр, які не потребують особливого ораторського таланту. Тож він говорив про те, що українська мова стає дедалі затребуванішою як серед етнічних українців, так і серед представників інших народів і що Міністерство культури йде назустріч цим потребам. Втім, попит на українську книгу ще не задоволений, особливо у віддалених від кримської столиці регіонах, таких, як Джанкойський район.

І тут вибухнула гальорка:

— Скажіть краще, якому донецькому хлопцеві сподобалося приміщення, де відбувається цей захід, що ви відбираєте його в української громади? Бо, якщо так, ми не залишимо жодного російського центру на Західній Україні!

Випад був явно не за адресою, але в серцях у багатьох українців кипіли біль і образа. Бо російська громада Криму має цілий палац — чи не найкращий особняк у Київському районі. Український інформаційно-культурний центр, що розміщується у вологому підвальному приміщенні, ділить по-братськи свої площі і штат з кримськими татарами, які не мають своєї власної території, там же знаходять увагу і прихисток і представники інших народів Криму. А ось тепер за адресою: вул. Пушкіна, 20, де українці почувалися не в гостях (зауважмо, не перше вже десятиліття ліквідовано офіс товариства «Просвіта»)

вирішено відкрити будинок дружби. І навколо нього навіть розгорілось суперництво, бо представники національних меншини переконані, що він стане кримськотатарською вотчиною і не розраховують бачити себе там бажаними гостями. А люди практичніші вважають таке перетілення просто «перехідним періодом» у процесі передачі цього доглянутого будинку в центрі міста у володіння якщо не «донецькому хлопцеві», то кримському магнатові або ж мажору, котрі «дружитимуть» там не з народами, а лише із кращими з його представників, зображеними на купюрах.

Та попри ту підспудну напругу, яку відчували українці, ні «своїм», ні «чужим» зіпсувати цей день не вдалося. Однією із особливостей заходу було те, що організатори (товариство «Україна — Світ», Кримське відділення НТШ, Кримський центр ділового та культурного співробітництва «Український дім», Сімферопольська міська організація товариства «Просвіта» за підтримки ВІКЦУ) запросили на нього представників різних культурних товариств, адже кожне має свою рідну мову.

Тим більше, як виявилось, цього дня не було жодного навчального закладу в Криму, де б мовну тему обійшли мовчанням. Але якщо про школярів у цьому відношенні подбає вчитель, то з ким перекинутися словом представникам національно-культурних товариств, які можуть розраховувати тільки на власну ініціативу, власні резерви, з якими туго?

Чи під силу влаштувати день болгарської мови для Республіканського об'єднання депортованих болгар Криму його президентові Миланії Дучевій?

— Я була депортована з батьками на Урал, де ми і жили тривалий час, — розповідала вона. — Діти говорили там чотирма мовами, бо були представниками різних народів. Переїхавши в Україну, я дуже полюбила її фольклор, пісні. Полюбила і мову, яку вважаю найголовнішою і найгарнішою. Але ж ми заклопотані і тим, щоб зберегти свою рідну, бо на сьогодні тільки кримські болгари зберігають нашу старовинну мову. Маємо ми відомі в Криму творчі колективи, такі, як «Мелос», опікуємося центром розвитку мови. А ось приміщення для своєї діяльності втратили. Колись нашою юридичною адресою був Будинок піонерів, але там змінився директор, і він уже має інше бачення нашої проблеми.

Слухаю пані Миланію і вже обіцяю собі, що підніму на вуха півміста, бо це ганьба, і з цим миритися не можна, але, з іншого боку, відчуваю власну безпорадність і сором через те, що мої наміри важать не більше за повітряну кульку.

Та вже промовляє німкеня Ірина Нейман.

— Я — внучка репресованого і дочка депортованого, — повідомляє вона. — І я розумію, що жодне міністерство нічого для нас не робитиме. Німецька мова вже переведена на рівень факультативного вивчення, і ми самі мусимо боротися за її популяризацію.

Слова пані Ірини мене хвилюють не особливо: свого часу я пройшла увесь шкільний курс німецької мови, на відмінно знала її і в інституті, але жодного разу в житті вона мені так і не знадобилася.

Не зворушив мене і виступ представника кримськотатарської громади, який пройшов під гаслом:

А. Щекун і В. Стефанюк

кримські татари, кримчаки і караїми — це фактично єдиний народ, тож, допомагаючи кримським татарам, громада фактично виконує свої обов'язки і перед ними. Але ж я то знаю думку з цього приводу і кримчаків, і караїмів. Це все одно, що закликати допомагати росіянам, від чого нібито розцвітатимуть і українці з білорусами.

Проте порадував Рагім Гумбатов, голова азербайджанського національного товариства. Бо ні для кого ж не секрет, що представники національних меншин, свого часу зрусифіковані, до державної мови звичайно ставляться досить агресивно, бо не хочуть, щоб їх «ламали» вдруге. А ось у їхніх дітей вже складається по-іншому, і пан Рагім з гордістю розповів, як його донька, влаштуваючись на державну службу, на запитання щодо володіння державною мовою відповіла, що знає її краще за російську.

А представниця польського товариства Юзефа Мисковська все життя жила згідно з настановами своєї мудрої бабусі, яка навчала:

— Ти — полячка, але живемо ми на українській землі, тож маємо знати мову цієї країни.

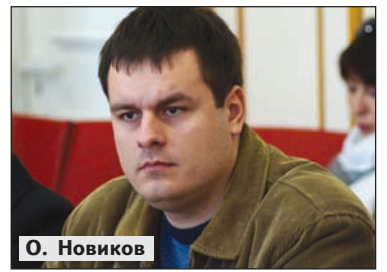
І довелося дівчинці ходити в українську школу за 15 кілометрів, єдину в окрузі. Втім, вона жодного разу про це потім не пошкодувала.

Одним із важливих питань, що обговорювалося на зібранні, стала якість освіти. Тут своє вагоме слово сказав директор Кримської філії Національного інституту українознавства Віктор Лукашенко. І оцінив він цю якість надзвичайно низько, заодно перекресливши як її показник результати незалежного тестування, на яке «марно» викидає держава щороку по 150-180 млн. грн. «Тут найвищу оцінку може одержати і глухий, і німий», — зауважив доповідач. Аби ж то не дурний, хотілося додати, усвідомлюючи, що саме це і мав він на увазі. А як пропозиція — не чекати добра ні від яких міністерств, що тільки і спроможні ліквідувати все краще, перевірене часом (малося на увазі КРІППО).

Петро Вольвач у своєму виступі закликав національні товариства згуртуватися навколо святкування 200-річчя з дня народження Тараса Григоровича Шевченка, а Павло Власенко подивувався, чому на читаннях не представлена наша славетна Українська гімназія. Та, взявшись говорити правду, люди договорилися до того, що зразкова Українська гімназія — тільки іззовні, а щодо змісту, то не все там однозначно. У всякому разі, українську мову можна в ній почути виключно на уроках. Щодо україномовної освіти, то один із промовців посаржився, що навмисне віддав свою україномовну дитину в україномовний дитсадочок і в результаті дити-

З. Сулейманова

О. Новиков

І. Нейман

на стала російськомовною, навіть гірше — «суржикомовною».

А ось Василь Степанович Стефанюк, який презентував створений його підприємством «Світ» інформаційно-краєзнавчий проект «Етнокультурний атлас Криму», цілком міг би претендувати на окремий захід, оскільки і дійсно йшлося про справжню подію в літературно-краєзнавчому житті півострова. Суттєво, що його екскурсійна карта «Музеї Криму» була покликана не просто ще раз привернути увагу туристів до кримських видатних місць, але й віддати данину автохтонним народам півострова, збереженню їхньої пам'яті, їхніх культур і мистецтва, — всього, без чого жодними постановами не створити справжню скарбницю дружби, попри те, кому б і з якою метою не роздавалося міське майно. Втім, Василь Стефанюк попросив собі лише 10 хвилин і, використовуючи їх, іронічно зауважив: «Влада сприймає лише мову доданої вартості. Все інше підлягає оптимізації. Я — український націоналіст, який любить й інші народи, і буду радий показати специфіку кожного з них».

Та чи зрозуміли стомлені тривалим заходом присутні, що дім дружби не там, де висітиме приваблива табличка, а там, де кожен народ буде як у себе вдома, де пануватиме і втілюватиметься в життя не лише ідея створення його незабутнього портрета, але і торуватиметься йому шлях у світле майбуття.

Тамара СОЛОВЕЙ

М. Дучева

Р. Гумбатов

Ю. Мисковська

«ТАВРІЯ» ПІСНЕЮ ПІДКОРЮЄ СВІТ!

(Продовження.
Поч. на 1-й стор.)

У деяких з цих виїзних турів поруч на сцені був її чоловік Дмитро Кучмій, заслужений артист АРК. Він, як і дружина, розпочинав свою музичну діяльність у «Таврії», грав на трубі в оркестрі, нині – викладач Сімферопольського музичного училища ім. П. Чайковського. Спів із грою на фортепіано поєднує і їхня дочка Тетяна, студентка третього курсу факультету оперно-симфонічного диригування Львівської консерваторії.

В ансамблі працювали раніше такі визначні особистості, як заслужений артист України і Білорусі Олександр Опанасенко, народна артистка України Клара Балог, народна артистка Таджикистану Ремзіє Бакал. Їхні постановки реставрують, творчо переробляють відповідно до нових концертних форм і сучасних запитів людей молоді музиканти і танцюристи, що поповнили колектив останніми роками. Хор, наприклад, зменшено з тридцяти чоловік до п'ятнадцяти. З нього виділено квартет, тріо, які щми малими формами часто виїжджають для виступів на невеликих майданчиках у пансіонатах, базах відпочинку, оздоровчих дитячих таборах Криму.

— Мені б хотілося відновити «Троїстих музик» для інструментального супроводу жартівливих пісень, — говорить Л. Титова. — Це був би колоритний номер!

ПОЛІТ ЕМОЦІЙ В ІСКРОМЕТНОМУ ТАНЦІ

У танці народу, як в жодному іншому виді сценічного мистецтва, навіть не знаючи мови, можна без слів зрозуміти його радість і сум, всю гаму людських настроїв і переживань, а костюм — класичний чи національний — посилює емоційне враження від хореографічної постановки, її вплив на глядача. У різні періоди для балетної трупи ансамблю були поставлені танці «Вишиванки», «Привітальна», «Притопанець», «Гопак», «Викрутас», «Кодреняська»... Змінюються за віком складі танцівників, а вони і нині не сходять зі сцени. Із тридцяти танців діючого репертуару чотирнадцять належать до української тематики.

Всім технічним прийомом і тонкощам хореографічних рухів навчає їхніх виконавців Людмила Душенко-Москаленко. Вона сама понад двадцять років працювала артисткою балету в «Таврії» і тепер свій досвід використовує як репетитор і педагог. Вона була надійним помічником головного балетмейстера Лідії Мещерякової, яка, виділившись із творчого складу трупи, здійснила постановки близько десяти танців. Однак три роки тому її не стало, і для нинішнього концерт-

ного сезону за відсутності балетмейстера Людмила Олексіївна сама поставила один танець — «Раківчанка» за карпатськими мотивами.

Багато вихованців ансамблю, удостоєні високих професійних звань України, працюють нині за кордоном — у США, Великобританії, Чехії, Японії. А в дитячій студії роблять перші кроки до вершин хореографії нові сімферопольські хлопчики і дівчатка. В трупу, яка налічує вісімнадцять осіб, для виконання окремих номерів включаються із запасу студенти-хореографи кримських вищих навчальних закладів.

Для найбільш затребуваної в глядачів концертної програми «Танці та пісні народів Криму», створеної в 1995 році і відзначеної в наступному 1996 році Премією АРК, до класичної української кадрили «Дев'ятка» Павла Вірського балетна трупа постійно додає нові постановки російських, кримськотатарських, молдавських, грецьких, єврейських, циганських та інших танців. З успіхом проходять ці концерти для кримчан, іноземних туристів круїзних теплоходів у кришталевоу і мармуровому залах готелю «Ялта-Інтурист», для гостей Криму — на базах відпочинку. Всього на місяць з урахуванням роз'їзного характеру діяльності ансамбль проводить близько п'ятнадцяти концертів.

СОЛО З ОРКЕСТРОМ

Вадим Таркінський, акордеоніст і керівник оркестру народних інструментів за фахом, прийшов у «Таврію» в 2001 році. Це був період, коли в ній кілька разів змінювалося керівництво і, за його словами, з призначенням на посаду директора в 2002 році Ігоря Михайлевського розпочалося відродження ансамблю. Закуповувалася нова музична та освітлювальна апаратура, шилися костюми для постановок нових номерів. Лише ремонт приміщення за десять років так і не змогли зробити.

— Це пам'ятка архітектури і самим нам його художнє оздоблення оновити неможливо, — сказав В. Таркінський.

— А що в ваших руках?
— Репертуар. Підбираю його сам, але раджуся і з директором, і з солістами оркестру.

Солісти-інструменталисти «Таврії»: Ірина Ємельянова — концертмейстер і скрипка, Едуард Волков —

кларнет і саксофон, Аліна Сухініна — кларнет, крім соло, виступають дуетами, а Е. Волков за необхідності здійснює й аранжування музичних творів для оркестру.

Для іноземців у програму включається більше музики різних народів півострова, а в пансіонатах, де оздоровлюються дорослі з дітьми, демонструються жартівливі фольклорні мініатюри та естрадні номери, тому числі й джаз, мало відомий вітчизняним глядачам. Наприклад, під час двотижневого турне «Таврії» по Європі в 2011 році її концертну програму складала українські та російські пісні, українська, молдавська та вірменська інструментальна музика і танці — український, російський, кримськотатарський, болгарський та грецький.

Три дні автобусом швидкісними автобусами — і ансамбль: дванадцять музикантів, десять артистів балету, чотири вокалісти, два звуко-режисери та адміністративна група — всього тридцять три особи опинилися на півдні Франції, поблизу міста Тулуза. Концерти там, розповідає В. Таркінський, розпочинаються пізно, у п'ятницю-суботу, як правило, о 21-й годині, лише в неділю — о 17-й і складаються зазвичай з двох відділень. Перше кримські артисти закінчували матроським танцем «Яблучко», а друге — «Гопаком».

Прожили під час гастролей у містечку Ауторіве в сім'ях, які також мають відношення до співу чи працюють у хорах. А фермер, в якого перебував В. Таркінський з товаришем, хоч і не хорист, отримував за прийом іноземних гостей знижку в оплаті кредиту за трактори та іншу польову техніку, якою обробляє свої шістдесят гектарів землі. Отже, інтерес з обох боків був взаємовигідний: і духовний, і матеріальний.

Французи сприйняли виступи «Таврії» як східну екзотику в своєму культурному просторі, а кримчан вразила їхня ідеальна чистота на вулицях, акуратно підрізані дерева і газони. По дорозі назад їм пощастило ще й побачити, як відзначається свято закоханих у День святого Валентина в Парижі. Всього під час цього туру вони провели шість концертів у різних містах Франції, два — в Нідерландах і один — у Німеччині. Через рік — з 20

січня до 2 лютого 2012 року ансамбль здійснив ще одне концертне турне на півдні Франції, однак уже за іншим маршрутом.

Нині вже у Криму чекають приїзду гостей з-за кордону — диригентів з Німеччини, Нідерландів та Франції, щоб продовжити розпочаті роботи з реалізації спільних міжнародних проектів.

ДВА ДИРИГЕНТИ І ОДНА МЕЛОДІЯ

На одному з фольклорних фестивалів у французькому Провансі до І. Михайлевського підійшов Кріс Йобс, диригент із Нідерландів. Познайомилися. Засобами музики будь-яка країна сприймається по-іншому, ніж у туристичній подорожі, тож український хормейстер запросив іноземного колегу до себе. К. Йобс приїхав, і в червні 2003 року на півострові відбулися перші концерти оркестру «Таврії» і Кримського камерного хору під його диригуванням. Потім була робота двох диригентів над програмою російських та європейських композиторів «Романтичні струнні», прем'єра якої відбулася в жовтні 2006 року, а через півроку її було записано на компакт-дискі під такою ж назвою. Це був первісток спільного кримсько-нідерландсько-

го проекту з ознайомлення слухачів півострова з музичною спадщиною країн Західної Європи, а музиканти ансамблю набули досвіду роботи з іноземним диригентом.

У травні 2008 року разом з К. Йобсом у Крим приїхав американський піаніст і композитор Гері Голдшнайдер. Вони вдвох провели майстер-класи в сімферопольських навчальних музичних закладах, а камерний оркестр за їхньою участю здійснив світову прем'єру твору Г. Голдшнайдера «Сінайя».

Ці професійні контакти і мистецькі проекти двох диригентів — хору та оркестру тривають донині. І. Михайлевський періодично виїжджає в Нідерланди. З останньої поїздки, наприклад, повернувся в грудні 2012 року. Перебуваючи в Гаазі, провів майстер-класи як хормейстер, а на концерті в одному з соборів виконання ним українських пісенних творів зал, в якому були присутні іноземні послі, мери міст, сприйняв гучними оваціями і встав. Така гаряча реакція зазвичай прохолодної північноєвропейської публіки була найвищою оцінкою виступу українського виконавця.

— Звідки у вас така любов до хорової, зокрема духовної, музики? — запитую І. Михайлевського.
— У дитинстві я, як і всі хлопчики в Слов'янську Донецької області, захоплювався футболом, риболовлю, а за компанією з сусідом-ривесником почав ходити в музичну школу по класу баяна, — розповів Ігор Миколайович. — Педагоги часто посілали мене на різні музичні конкурси, де я перемігав. І я задумався: хобі для мене буде музика чи професія?

Вибір допомогла зробити Святогірська лавра, що знаходиться недалеко від Слов'янська. Місця там такі живописні, що хлопець проводив у них всі літні шкільні канікули, обходив усі храми, монастирські келії, в яких у той час розташовувалися санаторні корпуси і кінотеатр. Це нині після реставрації лавра стала місцем паломництва для православних вірян.

Військову службу також проходив у частині, яка розташовувалася на території прекрасного за архітектурою монастирського комплексу між Москвою і Петербургом. У величезних склепіннях і старовинних фресках йому чувалася натхненність і сила духу людини.

(Закінчення на 16-й стор.)

Ансамбль «Таврія»
на гастроліях
у Франції.
2011 р.

КОЛОМИЙСЬКИЙ МУЛЯВІН

ВОЛОДИМИР МУЛЯВІН У МІНСЬКУ ПРАЦЮВАВ НА БІЛОРУСЬКУ КУЛЬТУРУ, СЕРГІЙ КОЗЛОВ У КОЛОМИЇ — НА УКРАЇНСЬКУ

Володимир Мулявін

Пам'ятаю, як здивувався, коли зробив для себе відкриття: керівник ансамблю «Пісняри» Володимир Мулявін — не білорус, а етнічний росіянин, уралець. А в білоруську культуру він закохався вже у зрілому віці. І не просто закохався, а ще й встиг так багато зробити для неї! Потім, коли зустрічав у житті росіян, які тепло ставилися до української культури, то завжди згадував «пісняра» Мулявіна. Навіть термін придумав — «феномен Мулявіна». Чи багато росіян закохувалося в українську культуру? Таких в історії було немало. Відомо, що в 90-ті роки XIX століття після прочитання творів Миколи Гоголя прокинувся інтерес до всього українського у молодого російського письменника Івана Буніна. Цьому сприяла атмосфера українського національного і духовного відродження в Полтаві, де Бунін працював у газеті «Полтавские губернские ведомости». «Я в те годы был влюблен в Малороссию, жадно искал сближения с ее народом, — жадно слушал песни, душу его... Ты — древний корень Руси, где сердечней чувство и нежней славянская природа!» — подібних освідчень у коханні України в Івана Буніна можна знайти чимало. Не можна не згадати наших сучасників, зокрема, галицьких: це львів'янин із ставропольським корінням Василь Мартинов, мешканці Івано-Франківська бард Станіслав Шербатих та письменник Геннадій Бурнашов. Шербатих народився на Алтаї, Бурнашов — у Казахстані. До речі, і Мартинов, і Бурнашов були «світличанами». На жаль, і вони, і значно молодший Стас Шербатих (більш відомий в Україні під сценічним прізвиськом «Тризубий Стас») уже пішли з життя. Відчуваю себе боржником перед ними, зокрема, перед Геннадієм Бурнашовим. Адже зустрічався з ним незадовго до смерті, зібрав море цінного матеріалу, а статтю написати так і не встиг... На якомусь етапі дослідження теми «феномена Мулявіна» мені прийшла у голову думка: конче треба зайнятися збором матеріалів! А потім написати цікаву книгу. Адже українсько-російські стосунки всередині самої України мають визначальне значення для виживання держави. Що краще мати — організовану і керовану з Кремля п'яту колону чи тисячі, десятки тисяч побратимів? Відповідь напрошується сама собою: чим

більше буде побратимів, тим міцнішою, стабільнішою буде Україна. І наштовхнув мене на цю думку знаєте хто? Ні, не якийсь сивочолий академік чи інтелектуал-професор, а колишній воєак УПА, кримський росіянин Володимир Чермошенцев. У нього ніби й освіти небагато — війна не дала закінчити школу. Ну, ще україномовне товариство біля повстанських багать... А потім ще ГУЛАГівські табори. Але стійкості українських переконань цієї людини можна позаздрити — він залишився одним із нескорених героїв УПА, таким же, як Мирослав Симчич (соєтний «Кривоніс»), якому вдячні коломияни за життя встановили пам'ятник. Була б моя воля — давно стояло б у Бахчисарай погруддя Володимир Чермошенцеву («Джурі»), бо його героїзм перевірений часом — і тоді, в лісах Рівненщини, і тепер — у непростих умовах кримського сьогодення.

ПРО «ІРРАЦІОНАЛЬНІСТЬ ГАЛИЦЬКОЇ РУСОФОБІЇ», І ЧИ МОЖНА ПОРІВНЮВАТИ ПОЛОНІЗАТОРА СОБІНСЬКОГО З УКРАЇНІЗАТОРОМ ВАКАРЧУКОМ?

Рік тому газета «Форум націй» передрукувала статтю львів'янина Володимира Павліва «Зарить топор войнны». У ній автор, зокрема, пише: «За переписом населення 2001 року тільки у Львові проживало 65 тисяч росіян за паспортом. Реально ж — включаючи і росіян за вибором — російська спільнота є значно більшою. Російських шкіль у місті замало, щоб помістити всіх росіян шкільного віку. У місті «багатьох культур» немає жодного російського театру, хоч і був колись. Російський культурний центр існує ізольовано від загальної «культурної мапи». Російсько-націоналістичних ексцесів (...) Ірраціональність галицької русофобії тим більш прикра, що російська спільнота Галичини, судячи з поведінки та заяв її лідерів — керівників громадських організацій, готова до співпраці, конструктивного діалогу і, дозволю собі припущення, — до інтеграції у єдину галицьку родину різних народів, звісно, на цивілізованих умовах». Мене завжди приємно вражали факти, коли людина ставала на захист прав іншої, не своєї нації. І у словах Володимира Павліва, без-

умовно, є доля істини. Однак глибоко переконаний, що його діяльність на захист росіян чи поляків (Павлів і поляків захищає!) приречена на поразку, якщо з боку тих, кого він захищає, не буде адекватної, конструктивної і своєчасної відповіді. Справи потрібні! Якщо українці Польщі чи Росії приречені на прискорену асиміляцію, то шансів стати шанованим миротворцем у Володимира Павліва небагато. Мало того, за нинішнього стану речей, на асиміляцію приречені і українці нашого Криму та Донбасу, не кажучи вже про «не наші» Кубань і Ставропілля. З одного боку, Павлів говорить правильні речі, але практика не повинна відставати від теорії. Все повинно бути синхронно і адекватно. Етноцид українців у Росії не дає права Павліву на таку тональність. Та й далеко не всіх захисників російської культури в Україні можна назвати друзями українства. Прочитую одну журналістку «Крымского времени», яка провокативно називає Романа Шухевича «прикладом для подражания». А потім підводить читачів до думки: мовляв, якщо позитивно сприймати вбивство начальника Кураторії Львівської шкільної округи полонізатора Собінського (атентат виконали у жовтні 1926 року Роман Шухевич і Богдан Підгайний), то як тоді ставитися до діяльності «українізатора» Вакарчука?

«Если сравнить динамику колонизации украинских школ в начале XX столетия с современной динамикой насильственной украинизации русских школ, то становится понятным, что одним Шухевичем нам не обойтись. Если пану Собинскому удалось сократить количество украинских школ на Галичине вдвое, то пан Вакарчук и его предшественники практически уничтожили русскоязычное образование на Западной Украине, что заставляет нас совсем по-иному смотреть на методы борьбы Шухевича за право обучаться на родном языке и приводить их в качестве примера для подражания...»

Не зовсім коректно проводити такі паралелі. Адже Собінський закривав українські школи не на польській, а на українській етнічній території. А міністр Вакарчук відкривав українські на своїй же етнічній батьківщині. В Кри-

му, до речі, не відкрив жодної — це якщо говорити про «радикалізм» міністра та про історичну справедливість. І якщо натякати (стаття була написана у 2009 році) на можливу розправу з «запеклим українізатором» Вакарчуком, то чому не було сказано жодного слова про загрозу, яка постійно нависає над русифікаторами Чувашії, Мордовії, Удмуртії та інших неросійських республік Російської Федерації?

Така традиційна постановка питання, коли бачиш скалку в оці співрозмовника, а у власному оці не помічаєш і колоди, завжди завжала цивілізовано, системно покращувати українсько-російські стосунки. Я дуже мрію про той день, коли й мені можна буде піти в наступ на «ірраціональних галицьких радикалів». Дуже хочу, щоб між українцями і росіянами існували такі ж теплі стосунки, які історично склалися поміж чехами і словаками. Але ж технології, технології потрібні! Загострю увагу читача на існуючих «перекосах» недаремно. Ми повинні зрозуміти, наскільки цінним у наших умовах є кожен «український Мулявін». Тому й пишу з таким пієтетом про коломиянина Сергія Козлова.

«ВЖЕ НАПРИКІНЦІ 60-х РОКІВ ПОЧАЛОСЯ МАСШТАБНЕ ОКОЗАМИЛЮВАННЯ НА ДЕРЖАВНОМУ РІВНІ»

Мабуть, з нині живучих росіян лише Володимир Чермошенцев воював за українську ідею із зброєю в руках. Зброєю інших наших побратимів було перо, гітара, організаційна робота або мудре слово. Оскільки будь-яка конструктивна дія на користь української культури повинна бути оцінена українськими патріотами, ми повинні уважніше вивчати внесок «українських мулявінів». Адже саме з маленьких справ та маленьких успіхів складається великий успіх державотворення. Скажете, що успіхів катма? Може, тому, що нема відповідної державницької стратегії, особливого ставлення до «кращих», до носіїв бажаних тенденцій? В усякому випадку, ця стаття є спробою трішки виправити ситуацію.

Пишучи матеріал, подумки дякую коломиянину Миколі Солоненку («Інститут громадянського суспільства») за нове цікаве знайомство. Без нього я й не знав би Сергія Івановича Козлова — людину, яка чимало зробила для української культури. Тільки якщо мінський Мулявін обробляв білоруські народні пісні і цим надавав їм нового звучання, то Сергій Іванович Козлов створив у Коломиї народний театр поезії «Орфей». Що ж воно таке — коломийський «Орфей»? Це поетичні вистави, а також інсценізації творів української і світової літератури. Як ішов до «Орфею» сам Сергій Іванович? Звідки у росіянина, колишнього партійного працівника (сина військовослужбовця та ідейної комуністки), такий сентимент до української культури? На ці запитання Сергій Іванович відповідає допис відверто:

Сергій Козлов

— У Коломиї я з батьками опинився в 1946 році, там же закінчив російську школу, а в 1956 році вже закінчував історичний факультет Львівського університету. Хоча отримав цілком радянське виховання, але й українська культура не була для мене чужою. Моя мама була ідейною комуністкою, заввідділом пропаганди, я також у 1965 році закінчив Вищу партійну школу. Виходить, що перейняв у неї ідеологічну естафету... Справді, був готовий іти на барикади і там відстоювати ідеї комунізму. Ідейна переорієнтація почалася приблизно в 1967-1969 роках. Починався період застою, і я відчув це. Навіть вторгнення радянських військ у Чехословаччину я ще якось «проковтнув», бо не мав вичерпної інформації про ті події. Але брежнєвські методи управління, його культ особи, який поступово почав складатися, я вже не міг не відчувати. Адже бачив практику роботи в низових партійних ланках. Почалося масштабне окомилування

на державному рівні... У лозунги, які проголошувалися по радіо та з газетних шпальт, не вірила більшість ідеологічних працівників. Коли наш міськом партії перевіряли, я бачив, що перевіряючих менш за все цікавить результативність нашої роботи. Лише особиста кар'єра! Ми вже так навчилися зустрічати гостей, що ставало просто гидко... Мало того, що треба було добре пригостити — ще й молодіщю якусь знайти, подарунки, сувеніри тощо. А в 1979 році я був просто шокований введенням наших військ у Афганістан. Розумів, що це інтервенція... Саме цей момент і був вирішальним. Вісімдесяті роки я вже сприймав адекватно — ми йдемо не тією дорогою... На моє запитання, як сприйняли проголошення Україною незалежності його батьки, Сергій Іванович відповів:

— Мій батько не дожив до неї, помер у 1979 році. А ось мати, відверто скажу, не сприйняла української незалежності. Деякий час у нас з нею були натягнуті стосунки. Але я постійно переконував маму: як би не були «зашорені» наші очі і душі, ми повинні розуміти, що такий крок українського народу був неминучим; боротьба нації за свою незалежність рано чи пізно закінчиться перемогою... На формування моєї позиції так чи інакше вплинули деякі праці Леніна: «Замітки з національного питання», «Про право націй на самовизначення» тощо. Ще в радянські роки я міг добре аргументувати і пояснити начальству свою проукраїнську позицію, якщо була така потреба. І маму переконував. Вона, можливо, й погоджувалася зі мною, але дуже важко переживала розвал Союзу...

В родинному колі Світлани і Сергія Козлових

МАГНЕТИЗМ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Отже, прикарпатський росіянин знайшов себе в сфері культури — він розумів, що українська культура в такому чудовому місті, як Коломия, є не фантомом, а об'єктивною реальністю. Можливість контактувати з представниками старої української інтелігенції також суттєво впливала на його світогляд. Розчарувавшись у партійних справах, майже земляк Мулявіна (мама Сергія Козлова також із Свердловської області) три роки працював директором тієї школи, яку колись сам і закінчив. А потім дванадцять років — у сфері культури. Треба сказати, що це саме він зробив потужний поштовх 26 років тому і заснував щорічний музичний фестиваль імені Кос-Анатольського:

— Композитор за життя мені подобався своєю інтелігентністю, людською красою, життєрадісністю. А в 1983 році я був у складі делегації на його похоронах. Скромні такі поминки були в обличчя конкомі... І я тоді дав собі слово, що зроблю все, аби ім'я Кос-Анатольського залишилося у вдячній пам'яті мешканців міста...

Слово він дотримав, з 1986 року регулярно проводяться музичні фестивалі в Коломиї. Так чи інакше причетний Сергій Іванович Козлов і до відкриття, точніше — відродження коломийського драмтеатру у 1989 році. Свого часу (тоді йшов 1962 рік) влада вирішила, що два драмтеатри на область — це дорегулювати. Івано-Франківський — залишила, а коломийський — закрила. І ось у 1989 році делегація у складі трьох осіб, серед яких був і Сергій Козлов, вирушила в Київ. Не в останню чергу завдяки життєвому досвіду і зв'язкам Сергія Івановича, культурницька місія коломиян була успішною. Театр відкрили знову, і тепер він користується непоганим авторитетом у театралів, його рівень дуже високий. Тут часто організуються театральні фестивалі, на які з'їжджаються люди з усієї України. Про «Орфей» мова особлива. Він виник у середині 90-х років як відповідь на дефіцит в сучасному естрадному мистецтві такого важливого жанру, як розмовний. Адже засобами художнього читання можна непогано розкривати красу українського поетичного слова. І Сергій Козлов це добре усвідомлював! А стосовно інших добрих справ росіянина, то про них так сказав заслужений артист України Микола Савчук: «Особливо похвалялася робота в період так званої перебудови і в перші роки незалежності. Тоді на весь світ місто прославилося Собором Духовної України (1990 рік), широко відзначили 750-річчя від часу першої писемної згадки про Коломию (1991 рік), проводилися загальноміські конкурси читців ім. Івана Франка. І за всім цим стояла велика праця коломийського відділу культури, який очолював Сергій Козлов. Можна згадати й про інші справи, притаманні цій добі, коли подружжя Козлових (дружина Світлана Леонідівна тоді була директором найголовнішої коломийської школи № 1) виступило на одному з перших коломийських віч і підтримало курс Михайла Горбачова на перебудову. Національно свідомі коломийці такого не забули. Часи були непрості, однак Сергій Козлов знаходив порозуміння з місцевими корінними мешканцями і був та залишився рідкісним ко-

ломийським росіянином, який заслуговує подяки за відданість українській культурі...».

Стосовно дружини Світлани Леонідівни, то я не міг не звернути увагу на теплі стосунки, які панують в родині. Можливо, про це варто написати окрему статтю? Адже на позицію демократично і проукраїнськи налаштованих росіян нерідко впливають саме їхні дружини-українки. Роль Світлани Леонідівни в культурному житті Коломиї мною ще повністю не висвітлена. Але принагідно зазначу, що свою книгу «Поетичний театр» Сергій Козлов присвятив саме їй. Напис на титульній сторінці короткий, але дуже теплий: «Моїй дружині з любов'ю і вдячністю...».

На жаль, «світличани» не змогли своєчасно привітати Сергія Івановича з його 75-літтям (ювілей був восени). Та й самі Козлови почали передплачувати нашу газету лише з січня 2013 року. Можливо, це мій журналістський недогляд. Адже про людей такого масштабу і такого способу думання я міг би почути і раніше. Трохи недопрацював. Зате є привід теплим словом згадати Миколу Солоненку. Давно цікавлячись життям української громади Криму, він знає, інтуїтивно відчуває, які саме знання і вміння потрібні мені, «світличанському» власкору.

Закінчити статтю хочу словами Миколи Савчука: «Приклад Сергія Козлова має потужну вартість. Це приклад розуміння, сприйняття й підтримки української культури представником іншого народу. Це приклад відданого служіння культурі. Це приклад людської працелюбності...»

Сергій ЛАЩЕНКО

Коломия — Львів

ПРО МУЛЯВІНА — ЙОГО СУЧАСНИКИ

«Інтернаціоналізм у дії — це коли простий уральський хлопчина Володя Мулявін закохався у білоруську пісню і зробив її впізнаваною в усьому світі...»

Аркадзь Куляшов, білоруський поет

* * *

Вважаю Володимира Мулявіна своїм учителем. «Пісняри» вже були відомі, коли «Сябри» тільки починалися. Ми тоді жили і працювали в Гомелі і з провінційною любов'ю дивилися на «Піснярів» та Мулявіна. Любов і захоплення цією людиною залишилися й досі...»

Анатолій Ярмоленко, народний артист Білорусі, художній керівник ансамблю «Сябри»

* * *

«У Володі не було вищої музичної освіти, але всередині у нього була якась гора знань. Він жив музикою, відчував її, співпереживав. Володя виходив на сцену з гітарою і тягнув підсилювач. Техніка в той час була допотопною, часто саморобною. І як в усьому цьому хаосі він почув білоруську пісню? І, хоч не, надав їй світового звучання!»

Неллі Богуславська, співачка

* * *

«В Європі були відомі «Пісняри», тому вони, поза сумнівом, — частина європейської культури. І якби не «залізна завіса», то «Пісняри» були б відомі всьому світові. Завдяки Мулявіну білоруська культура стала частиною світової культури, зберігши своє яскраве національне обличчя.»

Уладзімір Ткаченко, заслужений артист Білорусі

ЯКЩО ГОРА НЕ ЙДЕ ДО МАГОМЕТА...

Тримаю в руках справді унікальне видання «Українська діаспора: літературні постаті, твори, бібліографічні відомості». Її автор-упорядник — доктор філологічних наук, професор Донецького національного університету Віра Просалова.

Поява цієї книжки на світ — це якраз той випадок, коли українські інтелектуали самотужки намагаються виконувати функції держави щодо забезпечення справжньою довідковою літературою. Унікальність науково-довідкового видання в тому, що в одній книжці подано відомості про майже тисячу (!) українських письменників діаспори: творчу спадщину, довідкові та літературно-критичні матеріали, що допоможуть в опрацюванні необхідної літератури та осмисленні їхньої багатогранної художньої творчості.

«Від часу видання «Енциклопедії українознавства» (за редакцією В. Кубійовича) минуло чимало часу, тому назріла потреба в довідкових виданнях спеціального типу, що містили б інформацію з певних галузей знань, дозволяли зорієнтуватися в недавно відкритому для України колі тих письменників, яким довелось працювати й творити за її межами, — пише у вступному слові Віра Просалова. — У виданні зібрано й систематизовано біографічні факти, наведено перелік художніх творів тих літераторів, які розпочали чи продовжили творчу діяльність за межами України... Взявмо те, що у виданні подаються відомості про письменників, які прислужилися українській культурі, незалежно від їхнього походження.

Необхідність укладення такого довідника зумовлена відсутністю низки імен у літературному обігу, зокрема, Павлини Андрієнко-Данчук, Івана Арделяна, Пилипа Бака, Оresta Барчинського, Миколи Букшованого, Маргарити Борзаківської-Медведюк, Петра Кізка, Олеса Квітневого, Івана Кедрина-Рудницького та інших. Це лише незначна часточка айсберга, який ще треба відкривати. Фрагментарність і неповнота осмислення літературних явищ діаспори — характерні ознаки сучасного літературного дискурсу, що потребує опрацювання значного фактичного матеріалу, встановлення аутентичного авторства, публікації багатьох художніх творів».

Авторка свідомо того, що довідник не

може адекватно відбити всю строкатість літературного життя в діаспорі. Відсутність деяких біографічних відомостей, неточності, хронологічні неузгодженості, без сумніву, позначаться і на цьому виданні. Проте Віра Просалова сподівається, що з часом, завдяки спільним зусиллям, їх буде виявлено та усунуто. Принаймні перший потужний крок у напрямку збереження багатющої літературної спадщини українських письменників у закордонні зроблено.

Книга побачила світ у «Східному видавничому домі» за сприяння Українського культурологічного центру, Донецького обласного відділення Товариства зв'язків із українцями за межами України («Україна-Світ») та Донецького обласного відділення Наукового товариства імені Т. Г. Шевченка. Серед фундаторів і Донецька обласна державна адміністрація.

«Сподіваюся, що результат більш ніж 15-річної роботи пані Віри гідно буде пошанований як в Україні, так і за кордоном, — говорить керівник проекту, очільник Українського культурологічного центру, професор Донецького національного технічного університету Володимир Білецький (автор 3-томної україномовної «Гірничої енциклопедії»). — Робота Віри Андріївни варта високої оцінки, перш за все — за колосальну подвижницьку роботу, яку не спромоглися виконати державні мужі. Адже дослідити, вивчити, систематизувати діяльність тисячі українських майстрів пера за кордоном (а деякі з них мали до десятка псевдонімів) було надзвичайно важко».

Спочатку робота велася у замкненому середовищі. Це вже потім, коли інформаційну блокаду було розірвано, виникли інтернет, пошукові системи... А до того авторка з дня на день, з року в рік ретельно збирала картотеку письменників, що творили в XIX–XXI століттях за кордоном, збирала відомості про них буквально по крупицях. І ніхто не міг гарантувати, чи щось вийде в результаті. Але тепер, коли маємо перший наріжний камінь, за допомогою сучасного масиву інформації через рік-два можна видати три- чи навіть п'ятитомне видання про українських письменників за кордоном. Важливий перший крок. І його зроблено.

«Книга перевершує все, що до цього

було зроблено в цій царині, — упевнений професор В. Білецький. — У наукових колах навіть дехто заздрить: чому ви, а не ми здійснили це видання? І дійсно, ми, як громадська організація, втілюємо в життя проекти, які мають фундувати такі державні установи, як, скажімо, Академія наук. Але з іншого боку — слава Богу, що є!»

Тож репрезентація нашої письменницької, поетичної, драматургічної культури високого гатунку відбулася завдяки громадській ініціативі, банку даних, який сформувала професор Віра Просалова, та фінансовій підтримці Донецького облдержадміністрації.

Книга вийшла накладом 500 примірників і розійдеться в основному по провідних бібліотеках нашої держави та країн, де проживає українська діаспора. Проте залишається момент розчарування від того, що поява подібних видань на світ відбувається в такий — описаний ініціативний і тому значно більш складний спосіб, а не на системному і регулярному рівні. Але якщо гора не йде до Магомета...

Антін БОБИР, головний редактор газети «Україна козацька»

м. Донецьк

МУЗИЧНА СЛАВА УКРАЇНИ

У Сімферополі в бібліотеці-філії № 7 ім. Т. Г. Шевченка було продемонстровано музичний відеоальбом «Творець першої української опери», присвячений 200-річчю з дня народження Семена Степановича Гулака-Артемівського, українського співака, композитора, актора, драматурга.

Влітку 1862 року в театральних колах Петербурга поширилася новина: видатний співак імператорської сцени, улюбленець публіки Семен Гулак-Артемівський за власним лібрето написав оперу «Запорожець за Дунаєм» з життя запорожців у турецькій неволі.

Прем'єра опери відбулася на сцені Маріїнського театру 14 квітня 1863 року у бенефісі композитора і співака Гулака-Артемівського. Він

виконав роль Івана Карася. Вистава пройшла з великим успіхом. Критики були одностайні в одному — народилася перша українська опера. Гулак-Артемівський, як жоден інший український композитор до нього, збагнув народний характер, дав йому повнокровне життя на оперній сцені. Триумфально йшла ця неповторна опера не тільки на вітчизняній, а й на багатьох сценах світу. Творча спадщина Семена Гулака-Артемівського служить на славу незалежній Україні.

Працівники бібліотеки розповіли про деякі цікаві факти з життя С. С. Гулака-Артемівського. Доповнила цю розповідь методист Всеукраїнського інформаційно-культурного центру А. А. Годовася.

З великим інтересом учні ЗОШ № 18 переглянули фільм про відомого співака і композитора. Завідувач відділу культурно-просвітницької роботи ВІКЦ, заслужений працівник культури України Б. М. Безкоровайний поділився спогадами про відвідини у 1985 році оперного спектаклю в Київському оперному театрі.

Присутнім були запропоновані для перегляду уривки з опери «Запорожець за Дунаєм», підготовлені бібліотекарем ВІКЦ Ю. Чепеножко і провідним редактором Д. Іванченком. Також присутні прослухали запис арії з опери у виконанні заслуженої артистки України Наталі Безкоровайної.

Н. В. КАРЖАВІНА, завідувач бібліотеки-філії № 7 ім. Т. Г. Шевченка

м. Сімферополь

ПРЕМ'ЄРА ОПЕРИ ПРО ГОЛОДОМОР

Прем'єра нової редакції опери «Голодомор» американського українця Вірка Балея, що розповідає про жахи і безвихідь голоду в Україні 30-х років минулого століття, відбулася нещодавно у Нью-Йорку.

Глядачі кілька разів викликали на біс трупу і композитора, повідомляють діаспорні інтернет-видання в США.

«Ми знаємо про Голодомор, ми дещо знаємо про геноцид вірмен. Але про українців ми знаємо значно менше», — сказав Вірко Балея сайту UNLV — виданню Університету Невади. Саме у Лас-Вегасі нещодавно до нього-йоркської прем'єри пройшов прогін спектаклю.

Над оперою Вірко Балея працював із 1984 року. Спектакль йде англійською, але разом із автором лібрето Богданом Бойчуком композитор уже готує україномовну версію опери.

Уродженець Львівської області Вірко (Вірослав) Балея — диригент, піаніст і композитор, професор Університету Невади в Лас-Вегасі. У 1996 році він став лауреатом Шевченківської премії за значний внесок у розвиток українського музичного мистецтва і його пропаганду у світі.

Балея написав музику до фільмів Юрія Ільєнка «Лебедина озеро: Зона» і «Молитва за гетьмана Мазепу».

Місяць березень ознаменований двома пам'ятними датами в українській культурі: смертю автора першої і досі єдиної опери «Катерина» Миколи Миколайовича Аркаса (7 січня 1853, Миколаїв — 26 березня 1909 року) — українського культурно-освітнього діяча, письменника, композитора, історика, одного із засновників і незмінного голови «Просвіти» в Миколаєві, та народженням і смертю українського духовного пророка Тараса Григоровича Шевченка (9 березня 1814 — 10 березня 1861 року). Ця розповідь — про їхній духовний зв'язок, об'єднаний зіркою Різдва та творчістю.

Ми — люди смертні, тому для нас дорога не чорна дата, за якою починається не-буття і забуття або безсмертя, а день народження. В Аркаса і Шевченка він осяяний Віфлеємською зіркою Різдва, месіанською таємничістю. А трагічний березневий день, коли перестали битися серця великого поета та видатного композитора, історика, засновника миколаївської «Просвіти», котрих у всі епохи — одиниці, став точкою відліку Шевченкового життя по смерті, Аркасового воскресіння після літ і літ забуття, тотального замовчування, потойбічного існування їхньої поетичної та історичної, й музичної праці. Їхня любов до України не сліпа та фанатична й догідлива, а невблаганна й додавала сили, творчого завзяття та творчого вогню. Ця їхня відданість Вітчизні — Шевченка і Аркаса — й давала їм право не вірити в панську любов до простого народу, а додавала сили для створення таких творів, які були потрібні біднякам і вони їх розуміли.

У Шевченка:
Я так її, я так люблю
Мою Україну убогу,
Що прокляну святого Бога,
За неї душу погублю!
У Аркаса:
Бажалось жити і навчить
І ваших діток, і своїх
У світі жити і любить
Наш тихий край, нашу Вкраїну,
За нею душу положить,
За нею згинуть...

Між датою світлою і датою чорною — таке неповторне, таке многотрудне життя, про яке більшість і не підозрює, не знає. І залишається вічність... Про те, що Тарас Шевченко знав родину Аркасів, зокрема — адмірала Миколу Андрійовича Аркаса (1816–1881), батька композитора і просвітянина, свідчить лист Кобзаря до троюрідного брата Варфоломія Григоровича Шевченка (1821–1892), датований 2 грудня 1860 року. У посланні Тарас Григорович повідомляє рідню й про свою турботу з працевлаштування старшого сина Варфоломія — Каленика до чорноморського пароплавного підприємства «Російське товариство пароплавства і торгівлі» (РТППТ): «На місці Аркаса в Одесі якийсь Павлов, але й той Павлов нічого не вдіє...» [Твори Тараса Шевченка // Під загальною редакцією акад. Сергія Єфремова. — Т. 3. — 1929. — С. 199].

РТППТ розгорнуло свою роботу в травні 1875 року. Товариство мало 5 пароплавів, що залишилися після Кримської війни, і в тому ж році придбало ще 13 пароплавів і відкрило 12 ліній закордонних та каботажних сполучень. Звертає на себе увагу той факт, що в надрах Російської імперії, яка лише стояла напередодні буржуазних реформ, створювалися та діяли потужні капіталістичні підприємства. Більше того, царська родина при створенні РТППТ закупила половину акцій цього підприємства. Про особисте становище

М. А. Аркаса і про його здібності свідчить той факт, що спадкоємець престолу великий князь Микола Олександрович свої два години в РТППТ передовірив саме йому, адміралу Аркасу. Це підтверджує лист із Санкт-Петербурга, що зберігається у фондах Миколаївського краєзнавчого музею [МКМ. — Спр. 23299].

Тараса Шевченка упродовж століть з кимось порівнювали, намагаючись долучитися до його слави та громадянської місії поета (тут і Пушкін, Некрасов, Кольцов та ін.). Однак найближче стоїть, на моє переконання, за духом життєдіяльності і смислу буття задля народу саме Микола Аркас, грек із душою українця, який намагався стати провідником національного та духовного відродження. Однозначно, за силою патріотичної поезії найвище стоїть Тарас Шевченко, про це, до речі, справедливо зазначив й письменник і політик Анатолій Васильович

Микола Аркас

них українців. Та головний і вирішальний момент цієї схожості полягає в тому, що смисл свого буття й творчості у Шевченка та Аркаса переплелися з проблемами національного визволення та духовного відродження українського народу, в той моральний храм існування особистості, який вибудував Шевченко у своєму прагненні соціальної гармонії:

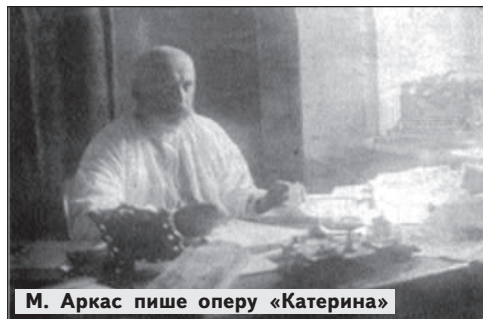
І оживе добра слава,
Слава України,
І світ ясний, невечірній
Тихо засяє...

Обніміться ж, брати мої,
Молю вас, благаю!

[Шевченко Т. Повне зібрання творів: У 12 т. — Т. 1. Поезія 1837–1847. — К.: Наукова думка, 2001. — С. 354].

Готовий покласти на оltар служіння Україні навіть власне життя й Аркас, і ця, здавалося б, на перший погляд, відчайдушна мрія не голослива, у вірші «Кажуть люде, Бог нас любе» поет-початківець засвідчує свої наміри, якщо з ним станеться навіть непоправне:

ДУХОВНЕ БУТТЯ, ОСЯЯНЕ ЗІРКОЮ РІЗДВА:

М. Аркас пише оперу «Катерина»

Луначарський (1875–1933): «Тараса Шевченка я ставив поруч з іншими поетами-націоналістами, але жоден з них, навіть великий з великих — Міцкевич, не виявляв своєї любові до Вітчизни в такій зворушливій формі, з такою, майже шаленою силою» [Луначарський А. Про літературу: Збірник статей. — К.: Держлітвидав УРСР. — 1960. — С. 617].

У життя Миколи Аркаса Кобзаря увійшов у студентські роки, під час навчання в Новоросійському університеті. 1872 року ще безвусий драматург Марко Кропивницький (1840–1910), товариш і кум Миколи Аркаса, який також здобував освіту в Одесі, написав п'єсу «Невольник» на сюжет поеми Т. Шевченка «Сліпий». Є підстави думати, що, оскільки Аркас і Кропивницький виступали в одній театральній трупі, творче обговорення твору проходило в дискусіях між ними часто.

Багато можна знайти спорідненого між Шевченком і Аркасом, моментами особистої долі, характером окремої поезії і своєю готовністю діяти задля політично-національної та культурної незалежності народу, що й об'єднувало двох визнач-

М. Аркас. Клавир опери «Катерина»

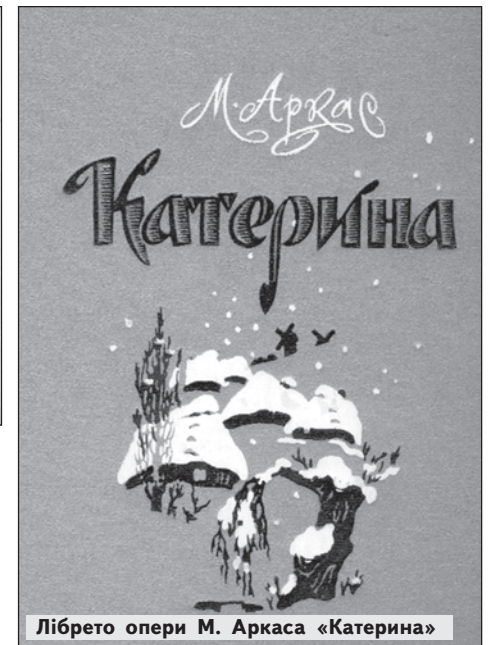
Як не бажала б злая доля,
Та не забуде вас Микола,
І іскра правди, що живе
В його потолоній душі,
Тепер ніколи не погасне,
До смерті буде він любить
І свій народ, й свою країну,
Свою пригнічену Україну,
І буде правдоньці служити! [ЦДМЛМ. — Ф. 4. — Оп. 2. — Спр. 538].

День народження Т. Шевченка в родині Аркасів був родинним святом. Зранку портрет Кобзаря, який постійно висів у кабінеті Миколи Миколайовича, вбирали в український рушник. До свята готувалися заздалегідь, і якщо проходило в Богданівці, то до урочистостей залучали місцевих жителів і дітей. Селянки вишивали спеціально до березневих Шевченківських свят рушники для Тарасової світлиці, яка була в школі.

Микола Аркас — перший і єдиний на сьогодні самодіяльний композитор, який

написав музику до опери «Катерина» на слова Тараса Шевченка. Її значення та популярність полягає не стільки в музиці чи першій оперній інтерпретації поеми, скільки в оригінальній формі служіння українській справі та пробудження у широкого загалу національної самосвідомості. Майже так оцінив працю й сам М. Аркас: «До творів Великого Тараса не мой би слабій музиці брязчати, але осмілюсь і я свого додати, щоб пісня його ширилася між нашим людом, щоб бачили вони те, що тяжко й болісно накіпало на його серцеві і вилилось у стиху могутнім...» [ДАМО. — Ф. 468. — Оп. 1. — Спр. 2. — Арк. 26–27].

Багато спільного в Шевченка та Аркаса і в їхньому ставленні, дослідженні та використанні у своїх творах українського фольклору. Як відомо, одним із джерел, що живили національні літературні мови слов'ян, була народна поетична творчість. Водночас звернення до народної творчості давало могутню підтримку національному самоусвідомленню, історичному самопізнанню, власній культурній орієнтації слов'янських просвітителів і романтиків. Цим були зумовлені на той

Лібрето опери М. Аркаса «Катерина»

час бурхливий розвиток фольклористики, різноманітна збирацька і видавнича діяльність; у цій атмосфері розкривався талант видатних дослідників фольклору, які відіграли помітну роль у національному відродженні.

Фольклор розглядається як найважливіше джерело знань про свій народ, у якому знаходять героїчні й надихаючі сторінки в історії народу, що має компенсувати брак чи недостатність літературних і наукових версій минувшини.

Тарас Шевченко, наприклад, звертався до тематики, мотивів, образів народних творів історичного змісту, зокрема, про боротьбу українського народу з панями. Мотив пісень про походи козаків, їхню загибель на полі битви з ворогами зустрічається, зокрема, в його баладі «Причинна». Подібний мотив є і в Шевченковій баладі «Тополя», поезії «Думка» («Вітре буйний...») та інших творах.

У пошуках народних пісень, прислів'їв, легенд та приказок Микола Аркас з дружиною Ольгою і донькою Оксаною об'їхали довколишні села Миколаївщини, що розкинулися поблизу родинних маєтків Христофорівки та Богданівки. Ходили від хати до хати також у селах Полтавщини, Херсонщини, Одещини й в результаті занотували близько 400 пісень, записаних з народних уст. Частина з них покладена Аркасом на ноти. Зокрема, закоханий у бандуру Микола Аркас написав дует: «Не співай нам тепер, бандуристе». Тут самобутній композитор використав народні інтонації:

Не співай нам тепер, бандуристе,
Про кохання веселих пісень,
Ні про погляд дівочий, зористий,
Ні про сонячний день...

[Чернігівський історичний музей // Ноти та слова «Не співай нам тепер, бандуристе». — Інв. № Ал. 52–348/9].

На відкритті пам'ятника І. Котляревському у Полтаві зібралася вся творча українська інтелігенція (ліворуч у мундирі — Микола Аркас)

А Тарас Шевченко знав багато гумористичних народних пісень до танців, що виконувалися переважно на весіллі, й використовував у творах: у «Тарасовій ночі» — «Нехай буде отакечки», в «Гайдамаках» — «Була собі Гандзя», «Перед паном Хведором», «Ой гоп таки так», «Якби таки або так, або сяк», «Од села до села», «Не дивуйтеся, дівчата», «Отак чини, як я чиню», «На городі пастернак, пастернак», «Ой гоп гопак», «Як була я молодого преподобницею», «Заганяйте квочку в бочку», «Ой сип сиривець», «Ой сип воду», «А мій батько орандар», «Ой гоп по вечері» (згадується «Загрибай, мамо, жар, жар»), у «Мар'яні-черниці» — «Ой гоп не пила», у «Назарі Стодолі» — «Гой, го, го! Що зо мною, що я?», «Через гору піду, скриюсь за горою», «Тра-ла-ла, тра-ла-ла, на базарі була». Всі ці пісні, безперечно, є народними, але деякі з них у Шевченка зазнали авторської обробки.

Микола Аркас також знався на українській пісні, співав і, звичайно, використав в опері «Катерина». Уже перша пісня у виконанні жіночого хору «Ой в неділю», що являє собою обробку старовинної веснянки, засвідчує Аркаса як знавця народної фольклористики. Відому пісню у виконанні хору парубків «Гей, по синьому морю» глядачі опери сприймають із захопленням. А «Коліскова» Катерини близька до кращих аналогічних зразків української народної пісенної творчості. І, як най-

«Історію...» рідною мовою, про що М. Аркас у книжці написав: «Несподівано вийшов новий закон, котрим заборонялося видавати всякі книжки, писані українською мовою, окрім віршів та оповідань, заборонено було привозити їх з-за границі, заборонялося виставляти що-небудь українською мовою та співати українських пісень. Оця заборона на українські книжки була аж до року 1906 — рівно тридцять літ» [Аркас М. Історія України-Русі. — Факс. вид. — К.: Вища школа. — 1990. — С. 380].

Звичайно, порівняно з високоталановитою науково-популярною працею М. М. Аркаса «Історія України-Русі», його поетичні твори сприймаються не більше, як проба пера різнобічно обдарованої людини. Але ж якої сили їхнє суспільно-національне звучання — і то не тільки за життя автора, а й сьогодні! Причому Аркасові поеми «Гетьман Пилип Орлик» це стосується чи не найбільшою мірою. Справді, чи не значенню, що з багатьох сотень провідних діячів історичного процесу, імена яких фігурують в Аркасовій «Історії України-Русі», поетична муза надихнула автора на твір про Пилипа Орлика (1672–1742) — українського гетьмана-вигнанця, соратника і наступника гетьмана Війська Запорозького Івана Мазепи (1639–1709).

І на чужині Пилип Орлик прославився як державний діяч, творець першої конституції України — «Вивід прав українського

Виховувати дітей рідною мовою було важко ще й тому, що українських книжок на той час не вистачало. Особливо для пригноблених, постійно кривджених селян. Ніщо з друку не доходило до неписьменних людей. Це і спонукало Миколу Аркаса без офіційного дозволу влади впорядкувати власного «Букваря» з біографією Тараса Шевченка та його віршами й таки розпочати навчання. Заняття — від Закону Божого до арифметики — Микола Миколайович мав проводити сам, що є свідченням його педагогічних здібностей, уміння зацікавити сільських хлопчиків і дівчаток розповідями та темами уроків.

Т. Шевченко також уболівав, що в Україні немає шкіл з українською мовою навчання, щиро радів з появи «Граматки» письменника, драматурга, фольклориста, етнографа, мовознавця Пантелеймона Куліша (1819–1897), сам написав «Букварь Южнорусский» (1861, Санкт-Петербург), який є доказом його розуміння освіти для українського народу. М. Аркас як педагог вважав українську мову основою рідної культури та освіти, громадянського, патріотичного виховання. Микола Миколайович був переконаний у цій простій істині, тому і впроваджував духовні надбання України у Богданівській сільській школі. Аркас розумів, що українську мову слід вивчати за народними творами, бо вони — джерело віковитої мудрості та досвіду, народної моралі.

Портрет Т. Шевченка в «Історії України-Русі» М. Аркаса

глибоко демократичне, воно ставило волю і рівноправність метою свого життя» [ДАМО. — Ф. 206. — Оп. 1. — Спр. 2; «Звіти про роботу ради товариства»; «Просвіта» у Миколаєві за 1908 р.; — Арк. 52]. Ще одним видом безпосереднього зв'язку творчої спадщини Т. Шевченка з діяльністю миколаївської «Просвіти» були інсценізації Кобзаревих творів, покладення їх на музику та здійснення театральних вистав за його поемами.

Не менший вплив робила на публіку опера «Катерина» за однойменною поемою Т. Шевченка, музику до якої написав М. Аркас, а першу постановку здійснив у 1899 році корифей українського театру Марко Лукич Кропивницький. Уривки музики з опери «Катерина» першими почули миколаївці у виконанні місцевого оркестру 23 березня 1897 року в залі Зимового Морського зібрання (згодом Будинок офіцерів флоту). Повністю ж опера прозвучала на гастролях трупи М. Кропивницького в Москві 1899 року. Потім її чули в Києві, Варшаві, Кракові, Львові — так почався триумфальний похід «Катерини» театральними сценами світу. Це добре розуміли охоронці імперії, які при обшуках «Просвіти» передусім вилучали поезію Т. Шевченка і твори про нього. Саме така література слугувала найчастіше приводом для переслідування просвітанів і закриття їхніх організацій, як це сталося, наприклад, з «Просвітою» у Чернігові та Києві. До речі, про активність та одержимість спорудити нарешті пристойний пам'ятник Т. Шевченкові в Україні свідчить, зокрема, те, що миколаївська «Просвіта» на чолі з М. Аркасом та селяни Богданівки почали збирати кошти. З ініціативи «Просвіти» в газеті: «Селяни з села Богданівка Одеського повіту Коренихської вол. зібрали на пам'ятник Т. Г. Шевченкові п'ять рублів. Лепта невеличка, але аж надто коштовна. Вона свідчить, що й селяни вже починають прокидатися до свідомого національного життя. Побажаємо ж, щоб цей виступ богданівських селян був прикладом для усіх тих багатьох мільйонів українського селянства, яке ще й досі не бере ніякої участі в національній українській житті. Богданівці передплачують українські часописи і мають у своєму селі школу з українською викладовою мовою» [// Рада. — 1907. — 6 травня].

Як згадували старожили, селяни з нетерпінням чекали на приїзд Миколи Аркаса, їхнього «начитаного хазяїна». Бо знали, що увечері після роботи зможуть почути у його ж виконанні багато народних пісень, які він записував у них. Часто люди просили Аркаса (як згадувала жителька Христофорівки Ляшенко Агафія), щоб прочитав Шевченкового «Кобзаря», якого Микола Миколайович знав напам'ять. Про цю хвилину творчої зустрічі місцевий поет Анатолій Погорелов так написав:

*Читав повільно і розважно
Слова Шевченка-Кобзаря,
І ще не знав, що для нащадків
Зійде й Аркасова зоря.*

[Погорелова В. Наснага Аркасових джерел // Аркасова вулиця. 2002, 7 листопада. — С. 3].

Як і Тарас Шевченко, Микола Аркас своє життя також присвятив українському народові. І хоч Кобзаревий поетичний мотив, професійність різнилась від Аркасового, Микола Миколайович і Тарас Григорович залишались для нас запозятими змагальниками — правдолюбими, щирими патріотами України, один із яких явився у цей світ на Різдво і наповесні пішов у вічність, а інший — Різдвяне сяйво як вічний вогонь передав через творчість українському народові.

Віктор ЖАДЬКО,
заслужений працівник освіти
України, професор, письменник,
лауреат премії
імені Миколи Аркаса

АРКАС І ШЕВЧЕНКО

вища оцінка скромної композиторської праці Миколи Аркаса, слова композитора і піаніста Миколи Віталійовича Лисенка (1842–1912): «Чув про Вас багато разів зі вгляду Вашого патріотизму українського, так кожному з нас цінному і дорогого. З Вашою Катериною за кілька років до її постанови познайомився я з клавиром, який до мене приніс був М. Кропивницький. І тоді ще я зацікавився Вами, що помежи земляків — на превелике диво — узявся писати на українській текст» [ДАМО. — Ф. 468. — Оп. 1. — Спр. 9].

За свідченням старожилів села Христофорівка, де знаходився родовий маєток Аркасів, Микола Миколайович на сільських вечірніх сходках влаштовував для селян читання Шевченкового «Кобзаря», розповідав невідгані історії про Запорозьку Січ, Гайдамаччину, про нелегку долю українського народу, підтверджуючи напам'ять Тарасовими рядками з поеми «Холодний Яр»:

*Дурить себе, чужих людей,
Та не дурить Бога.
Бо в день радости над вами
Розпадеться кара.
І повіє огонь новий
З Холодного Яру.*

[Матеріали науково-збиральницьких експедицій Миколаївського краєзнавчого музею. — Вс. д. — 5277].

Як відомо, прагнення служити рідному народові, проблема українського національного відродження спонукали Миколу Аркаса взятися за написання «Історії України-Русі». Варто нагадати, що до першого видання Микола Миколайович запропонував епіграф з поезії Шевченка «І мертвим, і живим...»:

*Подивіться на рай тихий,
На свою Україну,
Полюбіте щирим серцем
Велику руйну!*

[ЦДАМЛМ. — Ф. 323. — Оп. 1. — Спр. 3].
Цензура вилучила Шевченкові слова, поставила серйозну перепону випустити

народу» (1710), її основні положення М. Аркас навів у своїй «Історії України-Русі» і там же кілька сторінок присвятив висвітленню активної політичної діяльності гетьмана за кордоном. До речі, Микола Аркас довго шукав для своєї «Історії...» портрет Пилипа Орлика, звертався за допомогою до відомих українофілів, та безрезультатно: «Про портрет Орлика, — з розпачем Аркас повідомляє Доманицькому, — запитував я усіх, між іншими і проф.[есора] Грушевського, але ніхто з них не пригадує, чи є де-небудь» [ДАМО. — Ф. 468. — Оп. 1. — Спр. 7. — Арк. 30–31].

Двічі згадає Тарас Шевченко місяця, які добре знав Микола Аркас: Очаків у поемі «Москалева криниця», 14 разів — у своїх поезіях річку Лиман («Тарасова ніч», «Іван Підкова», «Гамалія», «Чигрине, Чигрине» та ін.), чотири рази річку Інгул («Іван Підкова», «Гайдамаки» та ін.), тричі — Чорне море («Іван Підкова»), оспівував славнозвісні морські походи бузьких козаків.

Хоч багато творів Тараса Шевченка тоді ще перебували під суворою заборонаю і не друкувалися в Російській імперії, Микола Аркас, напевно, був знайомий з ними. Перше, все життя він збирав шевченкіану для власної бібліотеки (близько трьох тисяч примірників), досконало знав творчість улюбленого поета. Невеличка — на 100 книжок — працювала і бібліотека і при миколаївській «Просвіті» [ДАМО. — Ф. 206. — Опс. 1. — Спр. 5].

По-друге, науковим редактором першого повного видання Шевченкового «Кобзаря», що вийшов у світ 1907 року, як і Аркасової «Історії України-Русі», був літературознавець, історик, фольклорист, публіцист Василь Миколайович Доманицький (1877–1910) — активний діяч українського національного руху, його товариш.

Учительська спілка відкрила в Полтаві видавництво «Український учитель», — яке під головуванням Г. Шерстюка випустило написану ним «Кратку граматику для школи», брошуру С. Черкасенка «Про небо (популярні лекції з астрономії)» та кілька дитячих казкових збірок [Дорошенко Д. Культурно-просвітня діяльність українського громадянства за останні два роки // Україна. — 1907. — Т. 4. — № 3. — С. 29]. Микола Аркас ознаявився з починаннями полтавчан, однак відкриття школи з українською мовою навчання завдало Миколі Миколайовичу чимало клопоту. Він розумів, що тільки залучення сільської дітвори до національної культури дозволить їй краще пізнати свою історію. Попервах заняття йшли без книжок та вчителів — навчальний процес цілком ліг на плечі Миколи Миколайовича.

Із Києва Микола Аркас «виписав» «Граматку» Норця (це псевдонім українського педагога й освітнього діяча Тимофія Лубенця, який, окрім «Букварика», видрукував за власний коштів під псевдонімом Т. Хуторний українську «Читанку»). Навчання за цими підручниками жандармерія всіяко переслідувала, а самі книжки підлягали конфіскації. Врешті Т. Лубенця звільнили з посади директора народних училищ Київської губернії, звинувативши в українофільстві.

ІЗ ПІСНЕЮ ПОЄДНАНА ПАЛІТРА

Більш як через чверть століття з часу створення картини художника Степана Лаутара знову привернули увагу, стали предметом обговорення на мистецькій палітрі Криму. У республіканській універсальній науковій бібліотеці ім. І. Франка відкрилася експозиція полотен, що зберігаються в родинній колекції дочки, заслуженої артистки України Наталі Безкоровайної. Своім талантом співачки вона по-новому, під іншим кутом зору розкриває творчість батька, людини, безперечно, обдарованої, з чудовими вокальними даними баритона і хистом до малювання. З цих двох захоплень він професійно віддав перевагу другому заняттю, закінчивши Кримське художнє училище ім. М. Самокиша.

Дівчинка росла в атмосфері фарб і кольорів. На одному портреті, намальованому батьком, — їй три роки, на другому вона вже третьокласниця з книгою в руках. Скільки тепла в них і ніжності! А в дитячій безпосередності проглядається майбутня цілеспрямованість, що приведе її до вершин у вокальному мистецтві.

Коли Наталя студенткою Львівської консерваторії приїжджала додому на канікули, батько з мамою їй говорили:

— Покази, чому тебе навчили. І вона співала. А сьогодні настав

концерті Н. Безкоровайної в Київському будинку вчителя у 2000 році. Його вів автор книги про славетну українську співачку Оксану Петрусенко, заслужений діяч мистецтв України Микола Кагарлицький.

У 2004 році в цьому ж закладі на XIII Міжнародній науково-практичній конференції «Соціально-економічні, політичні та етнонаціональні фактори буття народу в системі українознавства» експозиція С. Лаутара в рамках виставки «Творчі досягнення Криму» вже була більшою і складалася з тридцяти картин. Всього ж ним створено сотні портретів, натюрмортів, пейзажів, частина з яких нині знаходиться в приватних колекціях України, США та Японії. За спогадами колег-художників, С. Лаутар був дуже працьовитим і за день міг іноді намалювати п'ять портретів різними техніками олії, пастелі, акварелі та вугілля.

Однак фарби з часом почали тьмяніти, втрачати яскравість і блиск. Щоб зупинити цей процес «старіння» і надати картинам первинного авторського вигляду, родина звернулася до реставратора Сімферопольського художнього музею Анни Петрової.

— У процесі цієї роботи я відкрила для себе художника, якого не знала раніше, — розповіла вона. — В нього своє творче обличчя з яскравою кольористістю, потужним енергетичним зарядом і любов'ю до життя.

На відміну від А. Петрової інший кримський художник Василь Жербор, який взявся за поліграфічне укладання підготовленої нею спільно з Богданом Безкоровайним, зятем С. Лаутара, заслуженим працівником культури України, завідувачем культурно-освітнього відділу Всеукраїнського інформаційно-культурного центру, колекції більш як із сорока картин для видання альбомом, був знайомий з ним особисто.

— Ми зустрічалися по роботі: я — монументаліст, він — портретист, — сказав В. Жербор.

У вузьких рамках соціалістичного реалізму С. Лаутар не лицемірів. Він сам, будучи інвалідом з протезом на одній нозі, досяг майстерності та всього в житті великим трудом. І його живопис з теплохолодністю колориту також проникливий енергетикою праці. Така одухотвореність і вся палітра краси людини і природи, осяяна білим світлом — кольором сонця, не тимчасова. Вона залишається в пам'яті назавжди. Це — художник, з яким хочеться розмовляти.

І першими на розмову про роль і місце митця в суспільстві прийшли після реставрації картин його колишні друзі, колеги: Давид Ребі — художник, кримчацький вчений-мовознавець, Олександр Галушко, Валентина Хараборіна, Георгій Куріленко, Петро Карнаух. Ця зустріч відбулася в Кримському республіканському культурно-просвітницькому товаристві «Кримчахар» у Сімферополі. Колорит Криму на трьох експонованих картинах С. Лаутара вони доповнили своїми художніми творами. І вийшов колективний живописний портрет, своєрідний колаж панорами півострова, його минулого і сучасного під назвою «Щоб пам'ятали».

Цією зустріччю з художниками, які знали, працювали поряд з батьком, Наталя Степанівна розпочала писати його творчий і біографічний портрет, який завершився випуском у видавництві «Жербор» художнього альбому «Степан Лаутар: Світ натхнення і любові». Його презентація, присвячена 85-річчю з дня народження митця, відбулася в Сімферопольському художньому музеї з демонструванням 43-х картин із вміщених у ньому 45-ти репродукцій. Дві картини знаходяться в приватних колекціях. Присутній на відкритті виставки народний художник України та Росії Валентин Бернацький, який очолював експертну раду Сімферопольської художньо-виробничої майстерні, в якій багато років працював Лаутар, охарактеризував його роботу з виконання за державним завданням портретів керівників країни та її видатних діячів, відзначивши поєднання творчого підходу з дотриманням точності моделі і рисунка. Недавно він пішов з життя, тому цей його виступ демонструвався на новій зустрічі любителів і шанувальників образотворчого мистецтва з творчістю С. Лаутара в бібліотеці ім. І. Франка у відеозображенні на екрані.

Про власне сприйняття та розуміння світу образів і характерів художника говорили у своїх виступах представники творчих професій освітньої галузі та культури, працівники бібліотечних закладів міста, студенти. Зображений на картинах період перших десятиріч після війни, про який старша частина присутніх у залі знає не з книг, візуально повертає їх у власне минуле, а молодші глядачі з позицій сьогодення відзначали історичні ознаки в архітектурі, побуті, одязі людей, у суспільному та домашньому устрої їхнього життя.

Перегорталися на екрані одна за одною сторінки відеофільму, створеного за матеріалами альбому, і присутні немов здійснювали за експонатами виставки екскурсію, озвучену Наталією Безкоровайною та «І не в мирі очей» у супроводі концертмейстера Тетяни Ермакової. Намальовані квіти стояли у вазах, росли в степах і горах. Це фрагменти натюрмортів і пейзажів художника: «Волошки на вікні», «Бузюк», «У Кримському передгір'ї», «Початок осені», «Балка... А живі букети слухачі дарували його дочці за спів, в якому продовжувалася творча кримська династія.

Зима лише в природі вкриває все навколо однотонною білою фарбою чи сірою в період танення снігу. Весь спектр буття, відображений на образотворчій палітрі С. Лаутара розмаїттям форм матеріального світу, буянням кольорів, поглядом впленою в собі та своїх силах мужньою людини на автопортреті, зв'язуючою ниточкою простягається з минулого в сьогодення, проникає в серця людей, окриляє.

Валентина НАСТІНА

уже її час вчити інших бачити і самим створювати красу в житті, пісні, музиці. Вона це здійснює як викладач вокалу в Кримському університеті культури, мистецтв і туризму, як солістка Кримської філармонії, в музичній вітальні якої відбуваються її сольні концерти з світової та української класики, звучать пісні народів півострова і воєнних років, проводить концертні бесіди для вихованців дитсадків і школярів молодших класів.

А створені батьком картини, що при його житті глядачі бачили на багатьох обласних виставках у Криму, наочно демонструють витоки цього натхнення, духовності і стимулу до творчості, зародженого в сім'ї і розвинутого навчанням, наполегливою працею над удосконаленням майстерності. Шість із них були частиною декораційного оформлення сцени на сольному

ПАМ'ЯТІ ІВАНА ЛИПИ

24 лютого виповнилося 148 років з дня народження Івана Липи (1865–1923), славного сина України, учасника змагань за її незалежність, публіциста, етнографа, міністра охорони здоров'я у першому уряді Української народної республіки, до того ж нашого земляка, поет-заяцький відтінюк свого життя він прожив у Керчі, в будинку на схилі гори Мітрідат.

Ще у 2000 році з нагоди 135-ї річниці народження Івана Липи ук-

раїнські громадські і партійні організації Керчі провели мітинг біля його будинку з наміром встановлення меморіальної дошки на стіні цього приміщення. Сучасна хазяйка його спешу погодилась з нашою пропозицією, але через кілька днів категорично відмовилась. Зрозуміло, що це було результатом морального тиску з боку сусідів, а може, й достойників міста.

Останнє більш вірогідно, бо вже через місяць у пресі з'явився допис Е. Десятова, директора туристичної фірми, з заголовком — «Не приш-

лось би краснеть». І звідки така моторність, якщо нікого з представників місцевої влади на нашому зібранні не було?

Що ж так схвилювало директора, можна визначити за деякими цитатами. Наприклад: «Человек, оставивший заметный след в истории города, не должен быть забытым... Общество «Просвита» внесла в этот список Ивана Липу... А министр Липа был в правительстве Петлюры... Помогали Петлюре полуграмотные атаманы...». Не маю бажання наводити тут авторський перелік «грівів» Петлюри, його уряду і «атаманів». Це

все вже викладено у багатьох відомих комуно-шовіністичних реляціях. Отак розумів історію України і Десятов!

Минуло 12 років. Немає ніякого знаку в Керчі на спомин про Івана Липу. Але ж місто стає курортним. До нього все більше приїждять відпочинки і у складі екскурсій людей, зокрема й українців, які знають Івана Липу і шанують його пам'ять. Та не знаходять у нашому місті слідів нашого славного громадянина!

В. О. БРЯНЦЕВ

м. Керч

ПОМЕР АВТОР ПІСНІ «ЧОРНОБРИВЦІ» МИКОЛА СИНГАЇВСЬКИЙ...

22 лютого, після тяжкої тривалої хвороби, на 77-му році життя помер відомий український письменник, автор знаменитої пісні «Чорнобрівці» Микола Сингаївський. Про це повідомляє «Українська літературна газета».

Микола Сингаївський народився 12 листопада 1936 року на Поліссі у невеличкому селі Шатрище Коростенського району Житомирської області. Навчаючись у Київському університеті, позаштатно працював у редакціях різних газет. Після закінчення вишу працював завідувачем відділу поезії «Літературної України», заступником директора Бюро пропаганди художньої літератури СПУ, завідувачем відділу літератури та мистецтва журналу «Ранок». Упродовж багатьох років — головним редактором журналу «Піонерія».

Перші твори друкувались у районній газеті «Радянське Полісся» та в обласній «Радянська Житомирщина». Пізніше в газеті з'явилась добірка віршів із напут-

нім словом Максима Рильського.

У 1958 році побачила світ перша збірка для дітей «Жива криничка». Схвальним словом про неї відгукнувся Михайло Стельмах. Відтоді

прийшло до читача понад сорок книжок — поетичних і прозових, з них половина — для дітей.

У 1968 році поетичні книги «З березнем по землі», «Архіпелаги» були відзначені премією імені О. Бойченка. За книжки «Вогневиця» і «Поступ» Сингаївський удостоєний звання лауреата Республіканської комсомольської премії імені М. Островського.

Багато мелодій, написаних композиторами на вірші поета, здобули надзвичайну популярність: «Чорнобрівці», «Безсмертник», «Полісяночка», «В краю дитинства», «Сонце в долинах», «Розляглося наше поле» та інші.

* * *

Міністр культури України Леонід Новохатько висловив співчуття у зв'язку зі смертю Миколи Федоровича Сингаївського. «Висловлюю ширі співчуття рідним, близьким та друзям Миколи Федоровича. Важко переоцінити той внесок у культуру України, який зробив талановитий поет Микола Сингаївський — автор текстів багатьох ліричних пісень. Його твори ще за життя стали народними і припали до душі усім нам», — йдеться у співчутті.

«ЩОБ ТУТА ЖИТИ, ТРЕБА МАТИ КРИЛА...»

24 лютого 2013 року з ініціативи Конгресу українців Севастополя, Союзу українок та Української греко-католицької церкви в Севастополі відбулось вшанування Лесі Українки біля її пам'ятника в Балаклаві.

Робота скульптора Володимира Суханова була встановлена на центральному майдані цього мальовничого містечка до 2500-річчя заснування у 2004 році. В цій скульптурній напівфігурі з найкращого сорту італійського мармуру «бланка карара» виражені характерні риси образу та душевний стан поетеси, яка зображена 36-річною, коли вона востаннє приїжджала до Балаклави. Климент Квітка й Лєся Українка оселились на Новій набережній (нині набережна Назукіна) на дачі акторки Соколової (нешодавно повністю реконструйованій), яка розташована біля самих воріт бухти, неподалік від Генуезької фортеці, й жила там з 26 серпня до 12 жовтня 1907 р.

Про це та про інше згадували промовці, які супроводжували свої виступи читанням поезій Лесі Українки.

Зачарована природою Криму і Балаклави, Лєся Українка писала: «Щоб тут жити, треба мати крила!». Шанувальників її поезії, незламного духу та справжнього патріотизму такі зібрання піднімають над буденністю на крилах Лєсиних пісень.

* * *

25 лютого 2013 р. на кафедрі української філології Севастопольського

міського гуманітарного університету пройшла наукова конференція студентів, присвячена життю і творчості Лесі Українки.

На заході, окрім студентів, були присутні учні гімназії № 8 та науково-педагогічні працівники.

Із вступним словом виступила кандидат педагогічних наук Тамара Мельник, яка окреслила особливості літературної творчості поетеси та її кримські мотиви.

Присутніми були прослухані і обговорені доповіді: «Кримський період у творчості Лесі Українки» (Катерина Трифонова), «Оповідання «Над морем» крізь призму онто-

логічної поетики» (Ольга Вялікіна), «Аполлонівсько-діонісійський дуалізм художнього мислення Лесі Українки» (Віра Вакар), «Дискурс долі. Агатангел Кримський — Лєся Українка» (Ольга Шевеко) та «Лєся Українка і Балаклава» (Катерина Івкова).

Також були заслухані повідомлення: «Екзистенційні прагнення свободи у творчості Лесі Українки» (Вероніка Воронова), «Проблема метамови Лесі Українки» (Анастасія Насонова), «Семантика міфу в драматургії» (Олексій Дмитрієв) та «Поетичні переклади Лесі Українки в кримський період» (Алла Пазенко).

До своїх досліджень молоді науковці поставились відповідально і сумлінно, тому доповіді і повідомлення були прослухані з цікавістю.

Микола ВЛАДЗІМІРСЬКИЙ

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

БЕРЕЗЕНЬ

1

1977 р. — у Києві відкритий пам'ятник українському філософу Григорію Сковороді.

Народилися:

1929 р. — Анатолій Свідзинський, український вчений, професор, доктор фізико-математичних наук, завідувач кафедри теоретичної фізики й астрономії, перший ректор Волинського національного університету імені Лєси Українки.

1938 р. — Борислав Брондуков, український актор («Вавилон ХХ», «Афоня», «Гараж»).

2

1861 р. — в Україні (тоді російській території) скасовано кріпацтво.

1943 р. — Корюківська трагедія: масове вбивство німецькими нацистами 6700 мирних жителів села Корюківка в Україні. За кількістю жертв це — найбільший такий злочин нацистів як на теренах СРСР, так і в Європі.

1993 р. — засновано Академію медичних наук України.

Народився:

1882 р. — Архип Тесленко, письменник. За участь у селянських заворушеннях двічі заарештовувався (1905 і 1906 рр.) і був засланий у Вологодську, а потім у В'ятську губернії. У 1910 р. повернувся у рідне село виснаженим і тяжко хворим на сухоти. До останніх днів зазнавав переслідувань поліції та місцевих чорносотенців. Морально підтримали письменника Б. та М. Грінченки, Є. Чакаленко, а критика прихильно оцінила його творчі пошуки. Перші поезії почав писати російською мовою, але незабаром перейшов на українську. Значне місце в його творчості займає зображення нужденного і безправного життя українських селян за царату. Помер у 1911 році.

Померли:

1977 р. — Іванна Блажкевич, українська дитяча письменниця.

1980 р. — Павло Штепа, інженер-будівельник, письменник, громадський діяч родом з Кубані. Брав участь у визвольній війні 1917-1920 рр., згодом — на еміграції в Чехо-Словаччині; закінчив Українську господарську академію в Подєбрадах (1927). П. Штепа вийшов із школи політичного та культурологічного мислення Дмитра Донцова (1883-1973). Проїшовши бойову школу у підпільних революційно-націоналістичних Українській військовій організації (УВО) та Організації українських націоналістів (ОУН) у міжвоєнну добу, Штепа як науковець і мислитель створив свою оригінальну етнологічну і культурологічну концепцію в післявоєнний час.

Як визначного науковця Павла Штепу було обрано до Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка та Української вільної академії наук.

3

1669 р. — гетьман Дем'ян Многогрішний уклав угоду з московськими послами (Глухівські статті), яка обмежувала козацьку автономію та не дозволяла Україні самостійної зовнішньої політики.

1866 р. — у Києві відкрито публічну бібліотеку (тепер — Національна парламентська бібліотека України).

Народився:

1896 р. — Іван Паторжинський, український співак (бас), педагог, народний артист СРСР.

4

1750 р. — Кирило Розумовський обраний гетьманом України.

1918 р. — Центральна Рада прийняла ухвалу про реєстрацію громадянства України.

1963 р. — ЦК Компартії України ухвалив видати українською мовою «Загальну декларацію прав людини».

1989 р. — створено українське

товариство «Меморіал».

Народилися:

1815 р. — Михайло Вербицький, український композитор, хорвий диригент, священик, громадський діяч, автор гімну України «Ще не вмерла Україна».

1870 р. — Євген Патон, український фахівець з електрозварювання та мостобудування, творець Інституту електрозварювання, автор мосту Патона в Києві (помер у 1953 р.). Автор понад 350 праць. Розвинув ідеї винахідника М. Бенардоса, метод швидкісного автоматичного зварювання під шаром флюсу дістав назву «метод Патона».

1949 р. — Володимир Івасюк, український поет і композитор, Герой України (2009, посмертно).

Один із основоположників української естрадної музики (поп-музики). Автор 107 пісень, 53 інструментальних творів,

музики до кількох спектаклів. Професійний медик, скрипаль, чудово грав на фортепіано, віолончелі, гітарі, майстерно виконував свої пісні.

18 травня 1979 року його тіло було знайдене повішеним у Брюховицькому лісі під Львовом. Офіційна версія — самогубство — підлягала сумніву громадськості як 1979 року, так і тепер. Відповідно до неофіційної версії смерть Івасюка була вбивством, виконаним КДБ за наказом із Москви. Похорон Володимира Івасюка 22 травня 1979 року у Львові перетворився на масову акцію протесту проти радянської влади.

Померли:

1852 р. — Микола Гоголь, російський прозаїк українського походження, драматург, поет, історик, фольклорист.

1947 р. — Філарет Колесса, український етнограф, фольклорист, композитор, музикознавець і літературознавець, дійсний член Наукового товариства ім. Т. Шевченка (з 1909), ВУАН (з 1929), основоположник українського етнографічного музикознавства.

1952 р. — загинув художник УПА Ніл Хасевич.

5

Народилися:

1827 р. — Леонід Глібов, український байкар, поет і письменник.

1903 р. — Наталія Забіла, українська поетеса, драматург.

Помер:

1950 р. — загинув Роман Шухевич, генерал-хорунжий, головнокомандувач УПА, голова Секретаріату УГВР.

6

1939 р. — у Києві відкрито пам'ятник Тарасові Шевченку.

2003 р. — Верховна Рада України ухвалила Закон «Про Державний гімн України».

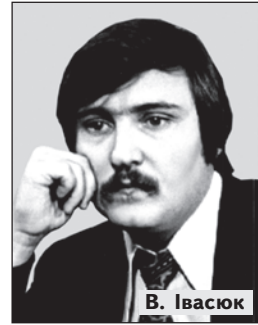
Народився:

1931 р. — Олександр Білаш, український композитор, автор класичної та популярної музики, славу йому принесла мелодія до вірша «Два кольори» Дмитра Павличка. Своєю творчістю зробив великий внесок у розвиток української музики, української музичної спадщини та української композиторської школи. Лауреат премії ім. М. Островського (1967). Заслужений діяч мистецтв УРСР (з 1969). Лауреат Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка (1975). Народний артист УРСР (1977). Народний артист СРСР (1990). Герой України (2001). Помер у 2003 р.

Померли:

1951 р. — Володимир Винниченко, відомий український прозаїк, драматург, художник, політичний діяч.

1980 р. — Григорій Тютюнник, український письменник.

В. Івасюк

О. Білаш

«Я ВІЗЬМУ ТОЙ РУШНИК, ПРОСТЕЛЮ, НАЧЕ ДОЛЮ...»

Управління освіти і науки Севастопольської міської держадміністрації та Інститут післядипломної освіти Севастопольського міського гуманітарного університету організували та провели конкурс літературно-музичних композицій «Я візьму той рушник, простелю наче долю», присвячений 100-річчю від дня народження Андрія Малишка. Освітній захід проводився з метою виявлення творчо обдарованої учнівської молоді, розвитку творчого потенціалу учнів, виховання в молоді поваги до державної мови і традицій українського народу.

Перший заочний етап конкурсу передбачав знімання творчих робіт на відео, а перед Днем рідної мови в Палаці дитячої та юнацької творчості відбувся перегляд аматорських композицій і визначення переможців.

Сам захід пройшов у теплій і доброзичливій атмосфері, учні широко і сумлінно виконали завдання.

Критеріями оцінювання для журі були: дотримання теми, глибина її розкриття, цілісність композиції, музичне оформлення й оригінальність виступу, рівень виконавчої майстерності, режисури, велич почуттів, їхня неповторність, декламаторські й вокальні здібності, сценічний дизайн.

Найкращими журі визнали серед 5-6 класів учнів гімназії № 7; серед 7-8 класів перемогли учні ЗОШ № 31. Творчий колектив СШ № 57 переміг серед учнів 9-10 класів.

Вразило усіх присутніх виконання пісні про рушник учня гімназії № 7 Валентина Чугуна.

Педагог Валентина Терентіївна Рябка, яка підготувала учнів гімназії № 7, розповіла про свою роботу з ними і про враження від творчості поета:

— Учні гарно співають, вміють адекватно задуму декламувати, добре володіють українською мовою. Треба сказати, що Андрій Малишко був моїм улюбленим поетом у молодості. Я написала сценарій, виношувала в душі, які відчуття хочеться передати. Для композиції обрала три пісні, бо більше за умовами конкурсу не встигли б виконати. Перша — «Пісня про вчительку», адже Андрій Малишко писав: «Я шаную і люблю найбільше три професії — хлібороба, вчителя і лікаря. Без хлібороба не може людина існувати, без вчителя вона буде темною і увесь світ темний, без лікаря — цього бога здоров'я — коротким і невтішним стало б її життя». Наступна пісня — «Ми підем, де трави похили». У кожного з нас є берег юності, до якого ми повертаємось. Незважаючи на свою вікову категорію, діти добре впадли з її творчим відображенням. Завершили «Піснею про рушник» з

кінофільму «Літа молодії», який вийшов у 1958 році, бо й конкурс наш проходить під гаслом «Я візьму той рушник, простелю, наче долю».

Потім розподілила серед дітей, яких було більше ніж треба, і деякі залишилися навіть ображеними, але було кількісне обмеження для композиції. Треба відзначити також допомогу батьків.

Я з трепетом ставлюсь до цієї презентації, показала її на уроках, і всі мають величезне моральне задоволення від зробленої доброї справи.

Відео з конкурсу літературно-музичних композицій, присвяченого 100-річчю від дня народження А. С. Малишка за участі учнів гімназії № 7, які стали переможцями в своїй віковій групі, можна переглянути в Мережі за адресою <http://youtu.be/PzAW8r5W6qc>

Микола ВЛАДЗІМІРСЬКИЙ
На фото автора:

1. Літературно-музична композиція переможців конкурсу учнів 10 класу спеціалізованої школи № 57

2. Учні 10 класу школи № 31 Дмитро Шацьких, Софія Мізенцева, Влад Чевичелов та Юлія Щербатко представляють свою композицію «Малишковими стежками»

3. Учениці 6 класу школи № 20 Ірина Курочкіна та Карина Абросимова проникливо доносять до глядачів спогади поета про найдорожчу людину — Матір

4. Вихованці гімназії № 7 Анастасія Пшеничних та Валентин Чубун зачарували виконанням пісні «Ми підем, де трави похили»

«У той тяжкий час, можливо, більш ніж будь-коли, ми зрозуміли, що наш народ вічний, що сил його немає краю, як не може бути кінця його мові, його пісням, його творчості».
Андрій МАЛИШКО

Кращі літературно-музичні композиції колективів навчальних закладів:

Гімназії № 5,
Гімназії № 7,
Гімназії № 8,
Загальноосвітньої школи № 9,
Загальноосвітньої школи № 20,
Загальноосвітньої школи № 31,
Загальноосвітньої школи № 37.

Міський конкурс літературно-музичних композицій серед учнів 5 - 10 класів, присвячений 100 - річчю від дня народження А.С. МАЛИШКА

Інститут післядипломної освіти Севастопольського міського гуманітарного університету м. Севастополь 2013

У КРИМУ ВШАНУВАЛИ ПАМ'ЯТЬ ПЕТРА ГРИГОРЕНКА

У Сімферополі на площі імені П. Григоренка (пл. Советська) кримськотатарська й українська громадськість провели церемонію покладання квітів до пам'ятника Петру Григоренку.

Захід, організований ветеранами кримськотатарського національного руху й молодіжними організаціями кримських татар за підтрим-

ки Меджлісу кримськотатарського народу, було проведено з нагоди 26-ої річниці від дня смерті великого друга кримських татар, відомого правозахисника, співзасновника Української Гельсінської групи, генерала Петра Григоренка, повідомляє Кримськотатарське питання online.

На початку заходу відбулося

покладання квітів до пам'ятника П. Григоренку. Потім перед присутніми виступила ветеран кримськотатарського національного руху Зампіра Асанова, перший заступник голови Меджлісу кримськотатарського народу, голова депутатської фракції «Курултай-Рух» у Верховній Раді Криму Рефат Чубаров, голова Кримського відділення Конгресу

українських націоналістів Василь Овчарук та інші. В. Овчарук повідомив, що зранку в сімферопольському Кафедральному соборі Святих Рівноапостольних Володимира та Ольги УПЦ Київського патріархату було відслужено молебень пам'яті Петра Григоренка.

У своєму виступі Рефат Чубаров зазначив, що кримські татари пам'ятають заповіт Петра Григоренка — бути згуртованими й вимагати, а не просити дотримання своїх прав, інакше майбутнього у нас не буде, — нагадав слова дисидента Рефат Чубаров.

Генерал Петро Григоренко за публічні виступи на початку 1960-х із вимогою демократичних перетворень в СРСР був засланий на Далекій Схід. Позбавлений усіх звань і нагород у 1964 р. після арешту за розповсюдження листівок і публічної критики ладу. Неодноразово заарештовувався і був засуджений, радянська влада видавала опального генерала за божевільного. Він різко виступав проти радянської окупації Чехословаччини. Відіграв велику роль у поширенні правди про депортацію кримськотатарського народу, в боротьбі національно-визвольного руху за повернення кримських татар на батьківщину в Крим.

З ПЕРШИМ УСПІХОМ ТЕБЕ, НАДІЙКО!

21 лютого в актовій залі Кримської республіканської науково-методичної бібліотеки імені Івана Франка відбувся заключний етап VIII Всеукраїнського конкурсу «Мова — душа народу», присвяченого Міжнародному дню рідної мови.

За направленням національно-культурних товариств Криму на творчі змагання в номінації «Декламація літературних творів» з'їхалися учні, які пройшли конкурсний відбір на районних і міських змаганнях.

Перед тим, як розпочати прослуховування читців-декламаторів, відбулася урочиста церемонія нагородження тих дітей, які писали творчі роботи. Приємно було бачити серед переможців творчих робіт і постійного дописувача нашого «Джерельця» Беріра Аблаєва, учня Нижньогірської ЗОШ № 2.

І ось розпочалось декламування віршів. У просто-таки майстерному виконанні дітей звучали вірші українською, російською, кримськотатарською

та іншими мовами народів, які населяють Крим.

Серед наймолодших читців-декламаторів була й постійна читачка нашого «Джерельця» учениця 1-Б класу НВК «Українська школа-гімназія» м. Сімферополя Надійка Кононенко. Зпоміж інших дітей поважне журі з досвідчених педагогів і вчителів-методистів присудило й Надійці перше місце і нагородило Дипломом I ступеня Міністерства освіти і науки, молоді та спорту Автономної Республіки Крим.

Це — перша творча перемога шестирічної Надійки. На конкурсі вона прочитала вірш свого дідуся — кримського поета Данила Кононенка «Крим — моя земля», якого дідуся написав їй спеціально для цього конкурсу:

*Я їду до моря
Берегом крутим.
Степ, ліси і гори —
Це усе мій Крим.*

*Тут я народилась,
Тут увесь мій рід:
Тато, мама, братик,
І бабуся, й дід.*

*Рідна мова й пісня
Серце звеселя.
Крим — моя Вітчизна,
Крим — моя земля.
Для усіх, мій друже,
Крим, як рідний дім.
Дуже, дуже, дуже
Я люблю мій Крим!*

На запитання, чи їй не боязко було уперше читати вірш перед великою залою слухачів, Надійка відповіла, що не боязко, адже тут, у залі були присутні її улюблена вчителька Ірина Євгенівна Карлюга і дідуся, які вболівали за неї, підтримували добрими словами.

А на запитання, що найбільше запам'яталося, дівчинка відповіла, що дуже сподобалось, як гарно декламували вірші кримськотатарські діти. І хоч Надійка не знає цієї мови, але після таких гарних виступів їй захотілося більше її взнати, вивчити хоча б кілька слів, щоб вітатися зі своїми кримськотатарськими дру-

зями, яких у неї вже є немало. Гадаємо, що дівчинці це буде під силу, адже вона непогано спілкується рідною українською, російською, вивчає англійську...

Тож успіхів тобі, Надійко, і нових творчих здобутків!

Любов СОВИК

Нагадаємо, що сьогодні — останній день прийому конкурсних робіт на оголошений «Джерельцем» конкурс на кращий фантастичний твір про те, якою наша Батьківщина (місто, село, вся держава) буде через 20 років. Переможць отримає в нагороду оцю солодку ялинку (на фото), яка вся зроблена із цукерок. Слідкуйте за газетою — результати конкурсу будуть оголошені в одному з найближчих номерів!

НА КОНКУРС

З МИНУЛОГО В МАЙБУТНЄ

Ця подія сталася у славетному місті Києві влітку 2035 року.

На території славнозвісної Києво-Печерської лаври знайдено легендарну бібліотеку князя Ярослава Мудрого!

Цілий натовп журналістів з газет та телебачення на весь світ сповіщають про знахідку цього неймовірного духовного скарбу України, що загубився десь у віках і у пам'яті народній.

А колись, у глибоку давнину, з часів правління Ярослава та його предків, які є нащадками заповітних таємниць прадавньої цивілізації, люди користувалися цим знанням. Де є мудрість, там — і сила, і велич, і добробут.

«Але людству не завжди можна довірити великі таємниці», — міркував князь. Ще деякий час після нього Київська Русь була великою і нездоланною. Але потім забулася мудрість та ті великі таємниці, що зникли скарбом сховалися у землі. То поховано було майбутнє України, яка зазнала занепаду та багато лиха.

Іноді трапляються у житті незбагненні та дивовижні події. Ось, як ця!

Начебто якийсь потойбічний володар або охоронець скарбу вирішив віддати його людям.

Одного разу молодому археологові наспився сон. Начебто зустрів він чоловіка на ім'я святий Яків. Він був рудий, худий, босоніж, вдягнений у сиру рясу, підперезану мотузкою, із ціпком у руці. Зібравши людей з лопатами, він повів їх до дніпровської кручі і вказав місце, де копати. І

відкрилася їм печера, в якій були дуже стародавні речі. Посеред печерної зали на столі лежали листові тістечка.

Коли хлопець прокинувся, то ці тістечка асоціювалися в нього з книгами та рукописами.

Цей віщій сон невдовзі втілюється у життя. І ось — світова сенсація!

Знайдені артефакти не мають ціни! І є надія, що ця грандіозна подія переверне життя в Україні; що знахідка, безцінні речі, які сприяли процвітанню та зміцненню держави у сиву давнину, також повернуть сучасну Україну до розквіту й величчя, допоможуть здолати кризу й виїти на рівень наймогутніших держав у світі.

Дай, Боже, щоб здійснилося!

Ганна ТРЕТЬЯК,
ЗОШ № 43, 11-Б клас
м. Сімферополь

ЗРОСТАЮТЬ ПАТРІОТАМИ

Нещодавно контрактники Керченського окремого батальйону берегової оборони ВМС України провели для місцевих дітей декілька військово-патріотичних акцій.

Під час Дня відкритих дверей батальйон «чорних беретів» відвідали учні старших класів ЗОШ № 10 та селища Войкове, а також учні 5-6 класів гімназії № 1. Сержанти і матроси військової служби за контрактом продемонстрували бойову техніку та стрілецьке озброєння. Крім того, учні побували й на справжніх заняттях з бойової підготовки підрозділів снайперів та розвідників.

А створений нещодавно позаштатний вокально-інструментальний ансамбль «Комбат» під керівництвом капітана Олек-

сія Нікіфорова відвідав дітлахів у Республіканському навчальному закладі «Керченська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат». Гучні оплески викликали пісні і композиції у виконанні контрактників-мироотворців сержантів Олександра Семи та Миколи Єміна. Як повідомив Олексій Нікіфоров, у складі музичної групи — п'ять чоловік. Вони разом з іншими воїнами входять до складу духового оркестру військової частини. ВІА «Комбат» створений з ініціативи самих військово-службовців-контрактників, вони за власні кошти придбали музичні інструменти. І вже є авторами деяких пісень та музичних композицій. Цікаво, що серед них немає професіоналів з музичною освітою. Грають на духових, струнних, ударних інструментах і мріють, щоб їхню групу поповнив клавішник. В інтернаті воїни виконали пісні на військово-патріотичну тематику, а у відповідь — хор дітей порадував їх своїми номерами.

Співпраця з «чорними беретами» сподобалась дітям; через кілька днів два десятки вихованців інтернату разом зі священником — отцем Віталієм прийшли на екскурсію до військової частини. А військові постійно направляють своїх контрактників-мироотворців до інтернату на Уроки мужності. Зокрема, Олександр Сема та Микола Ємін розповідають дітям про миротворчу службу у Косовому.

За словами Олексія Нікіфорова, воїни гарнізону беруть активну участь у патріотичному вихованні молодого покоління на героїчних прикладах захисників міста-героя Керчі, нескореного підземного гарнізону Аджимушкайських каменоломень, героїв Керченсько-Феодосійського та Ельтигенського десантів.

Руслан СЕМЕНЮК
Фото Івана ПОДБИЦЬКОГО

«КРИМЧАНОЧКА»

Привіт! Мене звать Даша Бондаренко, мені 6 років. Мешкаю в дивовижному краю, що зветься Крим. Разом зі мною живуть мої батьки та мій любий молодший брат Іванко, якому 3 роки. Я дуже люблю свою сім'ю. Люблю гратися зі своїм братиком, особливо читати йому книжки (бо він же сам поки читати не може!).

Вже майже рік я навчаюсь у першому класі Молодіжненської середньої школи. З великим задоволенням ходжу в школу, бо там я пізнаю так багато цікавого!

Після занять разом зі своїми друзями поспішаю до танцювального гуртка, де ми вивчаємо національні українські танці.

* * *

Надсилайте на адресу «КС» (поштово або електронно) і ваші фотографії та коротенькі розповіді про себе на конкурс духовної краси «Кримчаночка»!

УСЕ ЦЕ — ЯК ПЕРША ЛЮБОВ

По-різному зустрічають ювілеї. Здебільшого роблять так, як велить звичай у день свого високоліття, ідуть на батьківську землю — у рідне місто, село, селище або хутір. Туди, де закопана пуповина, де топтав першу стежину на святій і грішній землі, з якої й починається для кожного з нас Україна. А може, ніхто й не придумував цей звичай і усе значно простіше. Цього вимагає людське «Я», себто єство. То лише річки, моря безсилі повернутися до своїх витоків, до тих боязких джерелеч, ручайків. Людина може.

Вікторіві Романовичу Калиниченку, з яким разом студіювали філологію у Львівському держуніверситеті імені І. Франка, не треба їхати ген-ген, на край світу. Він і нині мешкає там, де народився у шахтарській сім'ї, у місті Донецьку. Хіба можна, скажіть, забути те, що трапилось тут «уперше» в житті? Перший день у школі-десятирічці, перші заняття в тоді Сталінському гірничому технікумі. Відтак уперше спустився в шахту «чорне сонце добувати» (вислів з його вірша). Згодом — армійська служба, університет, учителювання, журналістський і редакторський хліб у газетах і видавництві. Тут, у п'ятдесяти роках, уперше почав віршувати. Розумію, що перелічив далеко не всі оті Вікторіві «уперше», але і те, що згадав, симптоматично: це шлях людини чесною, натхненною, працелюбною. Це шлях пошуків, відкриттів. У таких цілеспрямованих усе це — як перша любов.

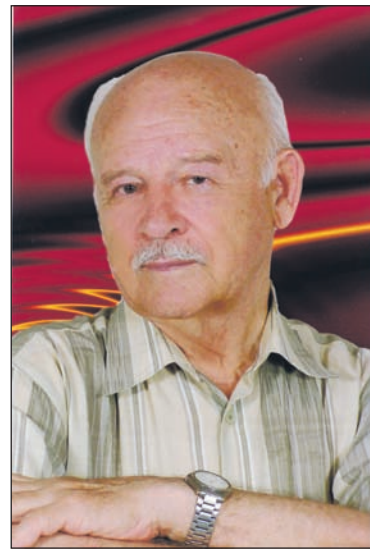
Дорога в літературу в мого побратима була, справді, довгою і тернистою, і кроки до неї, літератури, він зробив, як мовилось, в юні дні. В університеті, пригадується, римував російською. Може, тому, що вчився на російському відділенні філфаку, а може, виною — російськомовний Донбас. І ось мужній, як на ті часи, вчинок: з другого курсу Вітько (так любовно ми його звали) переходить з мови «старшого брата» на рідну, материнську і звідтоді, як він каже, «перебудував свій світ». Промовисті слова! Не зашкодило б, щоб схожих на Віктора, «перебудувників», було якнайбільше в Україні.

Хай і банально звучить: В. Калиниченко — цікавий, самобутній поет. Зі своїми темами, інтонаціями, стилістикою творення художніх образів. Читаю-перечитую його поезії, з поки що єдиної збірки «Повернення», і напрошуються слова Миколи Ушакова: «Чем продолжительней молчанье, тем удивительнее речь». Так і він: давненько мовчав і раптом «вибухнув» небуденними віршами-сповідями. Хіба ж не символічна назва книжки: поет повертається до себе і до нас, читачів?

Добірку нових віршів Віктора Калиниченка я передаю на суд шанувальників «Кримської світлиці», його улюбленої з перших днів виходу газети. Гадаю, вірші цього заслуговують.

28 лютого Віктору Романовичу Калиниченку виповнилося 75! Многая літа, любий друже! Хай здоровиться і пишеться!

Василь ЛАТАНСЬКИЙ,
член Національної спілки письменників України

ОРАНТА ОБЕРІГАЄ НАС

Я не вірю у те, що планета Земля
У безмежному Космосі є сиротою.
Нас «посіяли» тут

Що народиться далі із суміші тої,
Європейська, азійська
і ще якась кров
Намішала «коктейлі»
не зовсім чудові,
А від того питва так і хочеться знов
На похмілля нікчемам
незвичної крові.

І вона все тече по киплячій Землі —
Від печерних гарчань
до «джентльменської честі»...
Може, прах там і душі
в космічній імлі
Всіх народів уже поріднились,
нарешті?..

Не одне покоління шукає ідей
Для об'єднання людства
без воєн і крові,
Та у кожного в світі
з найкращих людей,
Мов у сім'ях, народжуються
«безголові».

Бо ж і чубляться всі,
аби щось «поіметь»
У найближчих сусідів:
чи землю, чи сало.
Мабуть, вчилися погано,
забувши про смерть,
Що рівняє багатих
і тих, кому мало...

А земляни повинні
давно зрозуміть,
Наплювавши на тих,
неземних «лаборантів»,
Цінувати нам даровану
Космосом мить
Життєдайної сили Земної Оранти.

СИЧІ ЖИВУЧІ

Колись в дитинстві, в дні війни,
Сичі кричали серед ночі.
Тоді всі знали, що вони
«Новини» принесли пророчі:
Сусід загинув у бою, —
Листи-трикутники казали,
Селяни, як рідну свою
Жаліли сумом і сльозами.
Отих пташок в містах нема,
Але і вдень, і серед ночі
Все не кінчається війна,
Стріляючи з екранів в очі:
То влада бореться з дітьми
Війни, неначе їх боїться.
Йй, бач, не хочеться, щоб ми
Жили по-людськи, як годиться:
Того не віддає роками,
Що навіть визнане судами.

* * *

*Пам'яті загиблого
шахтаря-пенсіонера
Геннадія Конончука*

Мій рід — з козацького коліна,
Після Батурина вцілів,
Його німкеня Катерина
Закріпостила на землі.

Та козакові звичне діло —
Ростити хліб, не вішати ніс,
А як людей і хліб згноїли,
Тоді у шахту дід поліз.

Мій батько, брат, дядьки і тьоті —
Від козаків — у вуглярі...
Їх поважали на роботі
І я роботою горів.

Бувало в шахті... все бувало —
Трагедії траплялись там:
Людей давили і обвали,
І вибухав страшний метан.

Та ось насунув час поганій —
Шкурозахисний чинний страх —

По шахтарях пішли ногами
Не у забої — на-гора...

І серце допіка досада —
Ну як нам бути, як нам жити?
Чи шахтарів донецьких влада
Від згуби зможе захистити?!

КАМ'ЯНКА

Д. А. Конончука

Кам'янка, Кам'янка...
незабутнє містечко:
Тясмин-річка і міст,
і цукровий заводик.
Душу сповнюють спомином
гнізда лелечі,
Аромати землі, і садів, і городин.

Машзавод понад берегом
тихий, красивий.
У цеху там я шабрив
верстатні станини.
До музичної школи
приходив щасливий —
Награвав на баяні і на піаніно.

До редакції з трепетом також
заходив,
Бо писував віршики вже
потихеньку.
Тільки й зараз і боляче,
гірко, і шкода:
Доля нас не звела з молодим
Конончуком...

Потім в армії слухав я
майже три роки:
«Кроком руш», а з мелодій —
«Прощання слов'янки».
Далі в буднях забулись
музичні уроки
Молодого учительки-кам'янчанки.

Але Кам'янка вічна,
народжує знову
Нижній спомин тих міст
і до старості нині.

Той же Тясмин пливе
у глибини Дніпрові —
Живить серце мені
і моєї Україні.

«КРИМСЬКИЙ СВІТЛИЦІ»

В душі сльоза лікує біль,
А не підроблені пігулки,
Годує навіть хліб-кукіль,
Хоча смачніші білі булки.

Лікує серце не брехня
Зомбованого депутата,
А тільки друзі і рідня,
І рідна мова — наша мати.

І ще надія, що наш край,
Не зовсім вільний і щасливий,
Хоча в майбутньому нехай
Дасть поколінням нашим сили.

Тому тримайтесь на землі,
Читаючи своїх поетів,
Бо рідна мова, наче хліб,
І кращі ліки — у газеті.

В ДУСІ КОЛОМИЙОК

Гуцуленьки, бойки, лемки —
Єдина в нас мова,
Україна наша ненька
Рідна і чудова.

Файна мова — наче мати —
Незнищенна в часі,
Бо лунає в Закарпатті,
Навіть і в Донбасі.

І ти гуцул, і я гуцул,
Вже і не гуцули,
Не могли того проспати,
Бо веселі були,

І чому б не веселиться —
Вся країна чула,
Як в Криму свою «Світлицю»
Захищав Качула.

МОЄ МИНУЛЕ МАЙБУТТЯ

У Петровському районі
Вже є «жилплощадка»,
А тоді батьки й знайоми
Ще не мали гадки:

Там в степу концтабір буде,
Як війна нагряне,
І загине стільки люду
(Мабуть, не востанне)...

В повоєнні дні на кручі —
Пам'ятаю трішки —
Де-не-де дроті колючі
Й дерев'яні вишки.

Хлопчакам казали нені:
«Обережно діти,
В буєраках полонені
Воїни зариті...»

Дні біжать, життя минає,
Сходять покоління.
Вже батьків моїх немає,
А я бачу нині:

На широкому узвишші,
На старих могилах,
Спорудили кладовище,
Бо старе закрили.

Тут ровесників чимало
Увірвали втому.
І мене би поховали
З ними в місці тому.

Поховали б мене, милі,
Йй не ходили часто,
Не топтали б на могили
Зеленого рясту,

І не ставили б у глину
З каменів споруду...
Посадіть одну калину —
Пам'ятником буде!

Віктор КАЛИНИЧЕНКО
м. Донецьк

Дорогі СВІТЛИЧАНИ!

Тепло вітаю вас з юним ювілеєм, гаряче здоров'ю і в пошані своїй вклоняюся кожному, хто працює над випусками газети «Кримська світлиця»! Щиро дякую вам за те, що вистояли в непрості часи і з честю перемогли! Що живе джерело українськості у Криму — пульсує, світить, живить! Ви згуртуєте не лише українців півострова — ви об'єднуєте всіх українців! Добра вам і щастя! Стійкості і наснаги в усіх справах і починаннях! А ми, читачі й однодумці, будемо завжди чекати виходу кожного номера «Кримської світлиці», — світлого променя в кожній оселі понад щоденними буднями! Будьмо разом у своєму єднанні!

Щиро, з незмінною повагою —
Наталія ВОЛОШКО

* * *
Зима згадала, що вона — зима,
і що нічого кращого нема, ніж сорочки атласні гаптувати, дерева зодягати в білі шати, а душі — в роздуми прозорі... Тайкома...
Зима таки засвідчила: ЗИМА!
Можливо, й мовчазна, та не німа.
Бо тиша харалужного кресала хурделицю для сіння

воскресала, щоб розчинилася у молоці п'їтьма! ...Отак мені б згадати, що я — е! Свічею серед зим — життя моє. Гарячим подихом стоплю сніги круг тебе, вгорну в тепло й...
ЗАЛИШУ ВСЕ, ЯК Е!
* * *
Січень... Дахи крутосхили зиму тримати не в силі... (Сніг — це тобі не птахи! Стомились дахи...)
А що, коли б прослизнути крізь місяць шляхетний — лютий, до березня, під мости з верби і жимолости?...
...А комин пихкає знову — ЦВІТЕ
ЗИМА кольорова...
* * *
У яких ти світах одиниці? Чорно-білі цвітуть жоржини серед сіння розкосо-синього...

Де ти нині? В яким зазим'ї?
Опеклася бузковим інеем! Січень — місяць цвітіння зимнього. Тьмяні тині. Здавалось — сині...
Ти в ЧИЕМУ зазим'ї?!
* * *
...Домашнє завдання на завтра
БІОЛОГІЯ. Міжвидова боротьба поса-гів.
ГЕОГРАФІЯ. Країни й міста українсько-го заробітчанства.
ФІЗИКА. Зрада як схрестя паралель-них притичин.
МАТЕМАТИКА. Формула виживання.
ІСТОРІЯ. Пристосуванство епох. Чи ТИ засвоїв ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ?

* * *
За сонце без променів, нице — що квітка без пелюсток, за віри згаровану плащаницю, і мови німий ковток,
за душі, що нишком сумують без втіхи, за села — небоги, розкраяні по дощу...
У тебе, в батьків і у Бога тричі ПРОЩЕННЯ ПОПРОШУ...
* * *
Березень тужавіе... Випростується! Напинає соками тіло вільхи, запружує тятивою...
...ПТАСІ не вільно — їй БОЛЯТЬ налити розпукою бруньки

* * *
Бабусі Даші
Бабця нам відписала у спадок жменю зір із безнебної ночі, кетяг снів калинових тороччя і Шевченка портрет на додаток. Ще бабуся залишила пісню. І дощі в осеницю пізно. А на чатах біля оселі — двох лелек, молодих і веселих. І навчала бабуся, як мати: лиш укупно усе затинати! Годувати прибуду-кота... А, не дай Бог, верем'я не та — у копиці сінця не чекати...
...Це — як небо Різдвяної Ночі. Може, кетяги снів тих — пророчі?
Бо й лелеки і діти без втоми манівцями вертають додому... Вітер в шибу лаштує-мостить сонну тінь від бузкової брості. ...І сміємось, щасливі до млості...
...ЩАСТЯ — ЦЕ ПРОСТО!
Наталія ВОЛОШКО
м. Київ

ЗВІЛЬНЕННЯ КАМ'ЯНЦЯ-ПОДІЛЬСЬКОГО

Князь Ігор КОМНЕН
ПАЛЕОЛОГ
Полковник

ВІД БОЛЬШЕВИКІВ У 1918 р.

(Закінчення. Поч. у № 8)

У Кам'янці мене переховував д-р Борхан Еддін Какушкін, старший лікар і начальник (розміщеного недалеко від татарської кошари) 2-го Шпиталю Всеросійського Земського Союзу, — «кавалер» Костантинівського св. Георгія Ордена. Він записав мене хворим до свого шпиталю, де я перед тим уже був на лікуванні, й примістив мене в своєму помешканні. Тим то мені не довелося зголошуватись у советського коменданта міста, який безумовно мене затримав би. Доктор Какушкін був магометанин і його часто відвідував Мулла Садиков.

IV

Щодня було помітно, як нервуються большевики, і ця нервовість з кожним днем збільшувалась. Проводились арешти. Щохвилини ми сподівались обшуку. З усього було видно, що має бути якась несподіванка.

15/28-го лютого мулла прийшов удосвіта й повідомив, щоб нас порадувати, що Українське й Австрійське військо наближаються до міста. Що большевики вже частково втікають, а частково готуються до оборони. Що їхні емісари прибули до батальйону й погрозами хотять змусити батальйон виступити на їхній стороні, але мулла не хотів прийняти цієї пропозиції. Я зі своєї сторони обіцяв зробити все, що могло б від мене залежати.

Коли вийшов мулла, я з д-ром Какушкіним і зі старим обозним «унтер-офіцером кавалеристом», озброївшись револьверами, пішли до канцелярії батальйону, що містилася в маленькій хаті, недалеко від касарні.

Вартовий нас перепустив. Біля самої канцелярії два сотенних командири росіяни, поручик і підпоручик, різали дрова. Від інших вояків вони відрізнялися білими пов'язками на лівих руках з надписом: «Командир роти». Коло них став мулла. Я коротко оповів їм, як стоять військові справи й додав, що приймаю команду над батальйоном. Обидва старшини погодились мене підтримати й пішли по свої «револьвери» (пістолі).

А я в супроводі Какушкіна, мулли й обозного зайшов до канцелярії, де сидів командир батальйону, звичайний вояк-татарин з двома большевицькими емісарами, навів на них пістоль і оголосив їх арештованими й наказав зв'язати їх; у той момент надійшли старшини, що різали дрова, а мулла привів кілька йому вірних вояків татар. Їм видали зброю й під командою поручика наказано зняти вартових й захопити «цейхгауз».

Пізніше зібрали батальйон. Я оголосив, що большевицькі закони від того дня втратили свою силу, а я приймаю команду батальйону, і що батальйон виходить зі складу Шемахінського полку, а «совет солдатських депутатів» розпускається, тобто він перестав існувати.

Мулла переказав мої слова на татарську мову й пояснив їх значення, що то в їхніх інтересах підкоритися мені, як своєму зверхникові, бо тільки тоді вони зможуть повернутися до свого рідного краю.

Мулла заповнив мене в вірності татар і я дав наказ видати їм (татарам) зброю, і

оголосив, що батальйон захищений до «Ордену». Після того я в супроводі д-ра Какушкіна, мулли й обох старшин, відвідав старшин Шемахінського полку, які були під арештом у касарні. Застав їх в хахливому стані, розчарованими, апатичними, бо вони були засуджені на кару смерті й їх мали вже розстріляти того дня вранці на бажання большевицьких емісарів. Сиділи вони в темному підвалі шкільного будинку. Коли я оголосив, що вони всі вільні від арешту й кари, то деякі з них поставились з недовір'ям і не хотіли виходити з підвалу, бо думали, що ми прийшли їх розстрілювати, а не звільняти.

V

Полагодивши справу звільнення старшин з-під арешту, я з одною сотнею татар рушив до мосту, що сполучував передмістя з центром Кам'янця. Моста цього довелося атакувати після сильної стрілянини; большевики ставили сильний опір, бо через міст була єдина дорога для відступу й рятунку. Ми зайняли міст після бою, втративши вбитими 12 татар, і було ранених 21 вояк.

Друга сотня під командою «кавалера Ордену» д-ра Какушкіна пішла в обхід, щоб зайняти переправу через річку Смотрич, щоб і там перерізати дорогу до відступу большевиків. Під прикриттям сильного скорострільного вогню татарам пощастило зайняти переправу через річку й закріпити свої позиції на березі по стороні міста. Тут татари мали трьох забитими і вісім раненими. У касарні під командою мулли було залишено дві чоти, як резерв, а дві чоти я відіслав на залізничний двірці під командою обозного, як підмоги старшинам росіянам, які, не розумівшись зі мною, підняли повстання й провадили бій з большевиками з допомогою гарматного обстрілу. Заарештованого командира батальйону, большевика, під сильною охороною я тримав при собі, як закладника.

Оволодівши обома підступами, що вели до центру міста, я стягнув до мосту решту татар, крім тих, що несли сторожеву службу в касарні, — комбінованим ударом з двох боків, тобто зі сторони мосту й переправи, вірвався до центру міста й після завзятого бою заволодів ним. У цьому бою на стороні татар було вбитими 16 чоловік й раненими 7. Діялось це об 11 годині перед полуднем. Штаб свій я примістив у Губерніяльній управі. Об 11 годині 30 хвилин ціла операція була остаточно закінчена.

VI

Покінчивши з большевиками, зразу в супроводі «кавалера» д-ра Какушкіна і старшого обозного, мавши при собі закладника (к-ра батал.), я поїхав назустріч Українському й Австро-Угорському військові, що наближалися до міста, а командування батальйоном тимчасово довірив поручникові під доглядом мулли.

До шпиталю ми пройшли пішки, а далі верхи польовими дорогами через річку й пролісками. Їхали обережно, бо кругом шлякми банди озброєних большевиків. Недалеко від села Янцінець, на широкій дорозі, праворуч від села ми побачили велику колону війська. Я зразу наказав

обозному прикріпити білий прапор до деревця, взятого для цього з собою, а трубачеві грати «сигнал», і чвалом рушили в напрямку того війська. Зауваживши нас з білим прапором, колона зупинилась. Спереду були відділи Австро-Угорської піхоти, як авангард. За ними на досить великій відстані в голові колони на білому коні рослий козак тримав великий розгорнений жовто-блакитний Український прапор, який лопотів від вітру. За прапороносцем недалеко їхав верхи Подільський Губерніяльний Комісар УНР й Губернатор м. Кам'янця-Подільського Добродій Степура, а ліворуч від нього їхав Командував Ц. й К. Австро-Угорським військом ген. Кек. Перший мав у своєму розпорядженні 40 козаків, а другий — бригаду піхоти, в тому Ц. й К. 19-й стрілковий полк під командою полк. Павлика. Козаки, що їхали верхи зразу за обома командирами та їх адъютантами, були в синіх «черкесах» і в сірих шапках — з карабінами. Піхота складалась виключно з угорців, у ставлених шоломах німецького взірця, озброєна, крім карабінів, ручними гранатами. Добродій Степура був у футрі, покритому захисним кольору сукном, сірим барашковим ковніром і високої барашковою шапці. До нас під'їхав адъютант генерала й запитав, чого ми хочемо? Я пояснив, чого ми приїхали, і просив дозволити нам говорити з командувачами. Нам дозволили. Після привітання з обома командувачами, я звернувся до п. Степури російською мовою. Я заявив, що прибув як парламентер від татарського батальйону, щоб запевнити в повній лояльності батальйону, і що він готовий виконувати всі розпорядження законної Української влади, а місто Кам'янець-Подільськ, що його я відбив від большевиків, передаю їм. Ті самі слова я переказав і по-німецькому генералові.

Пан Степура, вислухавши мене уважно, сказав, що він високо цінить мої заслуги й від імені Уряду УНР подякував мені й підкреслив, що він ніколи не забуде моїх заслуг. Так само й генерал був дуже приязний й сказав, що я зі своїми старшинами можу мати зброю при собі, але в місті такі повинні ї здати під охорону його вартових, на що я негайно без жодних заперечень погодився. Уся зброя батальйону була здана до нашого «цейхгаузу», а охороняли його наші такі вартові. Пізніше я передав закладника адъютантові генерала. Я в супроводі д-ра Какушкіна й свого джурі, їхав у голові колони вряд з обома командирами і в такому порядку повз турецьку фортецю вступили до міста.

VII

Як у самому Кам'янці, так і на його околицях, залишились озброєні большевицькі відділи, які не встигли відступити; їх обеззброювали й розформували. А мій батальйон не був розформований; навпаки, через три дні йому повернули зброю, а 7 березня був влучений до гарнізону Кам'янця-Подільського тимчасово виконувати вартову службу в складі військ УНР. Біля входу до будинку, де жив я і д-р Какушкін, повівав зелений мусульманський «значок» і орденський (значок), білий із перехресним червоним хрестом; а на касарні батальйону повівав величезний Український жовто-блакитний прапор.

Я як командир батальйону прийняв татарську назву мін-баші, що означало — тисячначальник, а вояки переіменовані

в «аскерів», і батальйон став називатись «окремий Кам'янець-Подільський мусульманський табір».

Українська влада тоді не мала такого великого гарнізону, щоб охороняти все державне майно, тим то моя частина дала велику допомогу в цьому, тим більше, що «аскери», як виявилось, були невідкупні й вірні та чесно виконували свої обов'язки. Це й було зазначено в посвідці, що її видав мені Подільський Губерніяльний Комісар з дня 2-го квітня 1918 року, ч. 2444, де підкреслено, що моя заслуга полягала саме в тому, що з приходом Української влади до м. Кам'янця, я дав до її розпорядження цілком зформований батальйон, і працював із владою в тісному контакті, і що батальйон під моєю командою був сильною й надійною військовою частиною.

VIII

Однак мені не так легко далось дійти до цього. Подам приклад. Коли батальйоні повернули зброю, я дав наказ виходити о 6 годині ранком на муштру. Це багатьом татарам не сподобалося. Вони призвичаїлись під час большевицького панування нічого не робити, і почали рішуче агітувати проти мене.

6-го березня вранці прийшов до мене мулла й попередив, що проти мене є змовники, які мають намір мене забити, як тільки я ще приїду до касарні. Щоб виконати свій плян, змовники залишили при собі гранати й бойові набой від вчорашніх вправ. Почувши таку новину, я наказав муллі зараз же зібрати вільних від служби «аскерів», вишикувати й чекати на мене в актовій залі. Коли мулла вийшов, я з шаблею, але без револьвера, нікому нічого не сказавши, пішов до касарні. Коли я входив до касарні, вартувий здивовано подивився на мене, а я спустив шаблю ще нижче, щоб волочилася по кам'яній підлозі, гуркотіла, і дала всім знати, що я йду. Прийшов я до актовій залі, де були вишиковані «аскери». Перед фронтом поруч мене, як і завжди, став мулла без зброї, а передо мною ліворуч і праворуч від мене стояли два старшини з револьверами наготові. Звернувшись до вишикованих «аскерів» з короткою промовою, я оголосив, що мені відомий намір деяких «аскерів» забити мене, а тому я змушений був про цю змову повідомити місцеву військову владу. Касарню вже оточило кругом австрійське військо, і якщо я впродовж 10 хвилин не вийду звідси живим, то цілий «табір» буде роззброєний й вивезений, тільки не на батьківщину, а на італійський фронт копати окопи. А цього татари дуже боялися. Мулла мої слова переказав по-татарському. Після цієї моєї заяви я наказав видати мені змовників так скоро, поки я порухаю до п'яток. Не встиг я дорахувати до п'яток, як «аскери» виказали змовників і вивели перед мене. Я, не сказавши до них ні одного слова, наказав зв'язати й передати комендантові міста. Після моєї команди «розійдись» я вийшов із касарні. Мулла з признанням висловився, що я врятував своє життя своєю рішучістю й несподіваною, без охорони, появою перед «табором аскерів»; і тільки цьому я зобов'язаний, що зберіг своє життя.

Тижнів через три, як у місті закріпилась Українська влада, мулла розказав мені, що йому відомо, командир Шемахінського полку таємно наказав в одному з ближчих хлівів закопати кілька скринь з дорожніми цінностями. Я наказав скрині викопати. Шість «аскерів» ледве несли кожну скриню. В двох скринях були військові бойові ордени, які, як відомо, були золоті. Були там Георгієвські хрести й срібні медалі.

Скрині ці під охороною перевіз я до Києва й здав у розпорядження Української влади. Татарський батальйон пізніше був перевезений на схід, де брав участь в операціях проти большевиків.

У СЕВАСТОПОЛІ ВІЯВИЛИ ОСТАНКИ ФРАНЦУЗЬКИХ СОЛДАТІВ ЧАСІВ КРИМСЬКОЇ ВІЙНИ

Під час земляних робіт на одній із вулиць Севастополя виявлені останки солдатів 39-го лінійного полку французької армії, що належать до часів Кримської війни й першої оборони міста. Зокрема, було знайдено більше 13 могил, повідомили в Севастопольській міськдержадміністрації.

«Знахідку виявили під час проведеної земляних робіт (риття

котловану) під фундамент багатоквартирного житлового будинку», — зазначили у прес-службі.

За погодженням із забудовником, усі роботи були тимчасово призупинені. В результаті досліджень за фрагментами знайдених речей (гудзики, шинельні гачки і залишки тканини) встановлено, що це поховання солдатів 39-го лінійного полку французької армії, яке належить

до періоду Східної (Кримської війни) 1853–1856 років.

За висновком експертів, з урахуванням знайденого інвентарю та місця розташування об'єкта «на околиці міста Камиш», найімовірніше це поховання є одним із госпітальних кладовищ французького контингенту військ.

Останки загиблих перевезені у спеціальне сховище на кладовищі у Мекензієвих горах.

У зв'язку з міжнародною історичною значущістю знахідки створено комісію, яка, в тому числі, має підготувати пропозиції МЗС України для залучення представників французького посольства до організації переполовання загиблих на французькому кладовищі в Севастополі. Комісії також необхідно розглянути питання про можливість перенесення будівницт-

тва на інший майданчик.

Нагадаємо, Східна війна 1853–1856 років велася між Росією і коаліцією Англії, Франції, Туреччини та Сардинії. Основні бойові дії розгорталися у Криму, тому війна увійшла у світову історіографію як Кримська.

Згідно з історичними даними, жертвами цієї війни стали близько 350 тисяч осіб, серед них 200 тис. росіян, 100 тис. французів, 30 тис. турків, 23 тис. англійців і 2 тис. італійців.

«ТАВРІЯ»

ПІСНЕЮ ПІДКОРЮЄ СВІТ!

(Закінчення.)

Поч. на 1, 5-й стор.)

Ігор Михайлевський закінчує спочатку музичне училище, потім — Донецьку консерваторію як хорівий диригент і, отримавши диплом з відзнакою, приїжджає в Сімферополь, звідки родом дружина Інґа. Нині вона, колишня однокурсниця і піаністка — директор республіканської академії вокалу і керівник ансамблю «Світлиця». Як піаністка і спеціаліст з романо-германської філології здобуває освіту в двох університетах їхня дочка Поліна. А І. Михайлевський із власним творчим колективом — Кримським камерним хором щороку реалізує все нові і нові пісенні проекти. З репертуаром, в якому — вся хорова музика світу, йому, здається, підвладне все. Записано дев'ять компакт-дисків. І тепер у будь-який зручний для себе час можна послухати у виконанні хору літургії «Всенощное бдение» Сергія Рахматінова і «Запечатлений ангел» Родіона Шедрина, симфонію «Передзвони» Валерія Гавриліна, оперу «Купало» Євгена Станковича, український і російський фольклор та інші твори.

Хорова духовна музика особлива, тому і запише її І. Михайлевський з представниками однієї з київських фірм у храмах Сімферополя — Свято-Троїцькому, Петро-Павлівському, Трьох Святителів і за кор-

доном з дотриманням усіх християнських канонів пісенспівів і здійсненням перед цим молебнів.

За другим міжнародним проектом «Таврії», який називається «Об'єднана Європа», у Крим для ознайомлення слухачів з кращими зразками європейського музичного мистецтва приїжджали чотири хороших колективи з Франції, два — з Німеччини, один — з Польщі, учениця Монсерат Кабальє, співачка Монік Естрад Спенсер із Франції та органіст і диригент Крістоф Андреас Шефер із Німеччини. В інтер-

національних концертах разом з ними виступали Кримський камерний хор, оркестри «Таврії» та Кримськотатарського академічного музично-драматичного театру. Цього року в його рамках передбачається приїзд ансамблю «Івушка» з Росії.

А за третім міжнародним проектом — «Кримський терем» — засобами мистецтва відбувається взаємозбагачення різних національних культур, підвищується роль і значення музичних традицій у сучасному міжнародному соціокультурному просторі. У вересні ниніш-

нього року цей фестиваль відбудеться четвертий раз.

Нових задумів і планів у колективу «Таврії» дуже багато. В Ігоря Михайлевського, якому в 2012 році присвоєно звання заслуженого діяча мистецтв України, розписані наперед по місяцях уже весь цей рік і наступний. Наприклад, у березні він буде проводити протягом десяти днів майстер-класи для диригентів і співаків з усього світу в Греноблі, у липні — в Тулузі, Ліоні та інших містах Франції. У рамках фестивалю «Французька весна в Україні» 24

квітня в Севастополі відбудеться прем'єра музичного твору грецького композитора Мікіса Теодоракіса на слова чилійського поета Пабло Неруди «Канто генераль». Його виконає камерний хор та оркестр «Таврії» спільно з хором і солістами з французької Бретані під керівництвом диригента з Парижа.

Нині колектив знову готується в дорогу за межі півострова — в Херсонську область. Однак директора турбує те, що, незважаючи на концертні поїздки по Криму, участь у телевізійному музичному проекті «Музична номінація Крим-ТВ», в якому «Таврію» визнано кращим ансамблем пісні і танцю 2011 року, її мало бачать вдома, в своєму місті. На орендованих сценах виступати дорого, тому й мріє І. Михайлевський про власний концертний зал, в якому б вирвало творче життя, а музиканти та артисти у пропаганді українського національного мистецтва вдосконалювалися, поповнювали репертуар, вели діалог, мали не тимчасовий, від випадку до випадку, а постійний зв'язок зі своїм глядачем.

Валентина НАСТІНА

ТЕПЛО РОДИННОГО ВОГНИЩА

Що у житті може бути дорожче родині — хіба що саме життя, і щаслива та людина, життєвий шлях якої супроводжується теплом родинного вогнища, яка завжди міцно тримає при собі це тепло, зігріваючи себе, дітей, онуків, поширюючи навкруги радість, мир і спокій.

«Юнацтво інтуїтивно шукає любові, світлого і прекрасного почуття. Цей ідеал може запропонувати Церква Христова, тому що вона промовляє мовою любові», — каже секретар Сімферопольської і Кримської єпархії, настоятель Петро-Павлівського кафедрального собору, протоієрей Олександр Якушечкін. Саме він разом з управлінням освіти Сімферопольської міської ради виступив ініціатором проведення вже вдруге свята «Родинне вогнище», основною метою якого є відродження родинних традицій і цінностей — любові і вірності.

Директор загальноосвітньої школи № 13, експериментального навчального закладу всеукраїнського рівня «Школа-центр духовно-морального супроводу родинного виховання» І. В. Рулла і педагогічний колектив, тісно співпрацюючи з ініціаторами свята, не тільки миттєво підхопили, а й втілили

цю ініціативу в життя.

Всім школам міста було запропоновано створити родинні команди, підготувати пісенні й танцювальні виступи, в яких би найяскравіше висвітлювалися основні родинні цінності. Небайдужими назвали учасників святого початку управління освіти Сімферопольської міської ради Т. І. Сухіна, яка разом із заступником міського голови І. С. Глазковим була головною великою родинного кола Сімферополя, стверджуючи тим самим, що всі ми разом створюємо велику сім'ю, яка починається з мами, батька, дітей і зливається в єдину велику родину міста, країни, планети, головною складовою якої повинна бути Любов.

На міський конкурс «Родинне вогнище» свої команди представили загальноосвітні школи № 13, 12, 23, 35, НВК «Таврійська школа-гімназія» № 20. Батько, мама, дідусь, бабуся і троє діточок — склад команди. Їхнє завдання — найяскравіше представити кожного учасника, підкреслюючи необхідність присутності в родині всіх, показуючи життєствердуючу силу любові, вірності, духовного зв'язку — неодмінних супутників щасливої і талановитої родини.

До складу журі увійшли представники Сімферопольського методичного центру, Російського культурного центру, Всеукраїнського інформаційно-культурного центру, Кримської єпархії.

«Сім'я — це щасливий, яскравий, веселий союз односторонців», — стверджувала своїм виступом команда школи № 23. Впевнений наголос на доброту зробила команда НВК № 20. Семикольорову вітківку створили на сцені учасники команди тринадцятої школи, де коріння — це дідусь з бабусяю, батько — символ вірності, ма-

ма — серце родини, а діточки — різнобарвні пелюстки. Команда школи № 12 акцентувала на духовних цінностях, показуючи своїм виступом, що вони є стрижнем щасливої сім'ї і що необхідно пильно слідкувати, який залишиш по собі слід. Родинний затишок і підтримка сім'ї — неодмінний супутник кожної людини — підсумувала всі виступи команда тридцять п'ятої школи.

Другий етап конкурсу «Православні традиції моєї родини» спрямовано на об'єднання всього проголошеного раніше з точки зору

християнського віровчення, згідно з яким сім'я будується за образом Церкви, де головою є Христос. Батько й мати об'єднані в сім'ю Божим вінцем, діти повинні шанувати батьків, а всі разом любити одне одного — це і є одвічне родинне коло, в якому щасливе життя, — такий підсумок запитань і відповідей учасників конкурсу.

Пісенний і танцювальний конкурси виявили таланти кожної сім'ї, зрощені любов'ю і взаємним піклуванням. Талановитий спів і запальні імпровізації лезгинки, гопака і ламбади забезпечили добрий настрій усім присутнім.

Перше місце посіла команда школи № 23 і завоювала

головний приз — телевізор. Друге — НВК «Таврійська школа-гімназія» № 20 (приз — принтер), третє — ЗОШ № 12 (приз — цифровий фотоапарат).

Але головне все ж таки не призи, а саме свято — свято сім'ї, любові, вірності й доброї традиції відзначати його щорічно у цей день. Символом цього починання є перехідний кубок, який перебуватиме в щасливій родині, а наступного року перейде до іншої, поширюючи, приносячи любов і тепло родинного вогнища, об'єднуючи всіх нас в одне велике родинне коло.

Валентина МЕЛЬНИК
Всеукраїнський інформаційно-культурний центр

ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету «Кримська світлиця» та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» (газету «Культура і життя», журнали «Українська культура», «Український театр», «Театрально-концертний Київ», «Музика», «Пам'ятки України: історія та культура») можна в будь-якому поштовому відділенні зв'язку України. У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на ці видання можна через сайт www.presa.ua на сторінці «Передплата On-Line». Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії можна за адресою — <http://presspoint.ua/>. Така послуга доступна в будь-якій країні світу. Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: nvu.kultura.porhun@gmail.com